

Kwaliteit van het *groen* in de *openbare ruimte*

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk
en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Kwaliteit van het *groen* in de *openbare ruimte*

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk
en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Kwaliteit van het *groen* in de *openbare ruimte*

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk
en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Onderzoek opgesteld door: Lotte Broersma
Studentennummer: 880908102
Opleiding: Hogeschool Van Hall Larenstein
Management Buitenruimte

Begeleiding: Hogeschool Larenstein: Hans Jacobse
Gemeente Spijkenisse: Liesbeth Bernoster,
Ingrid Blokland, Hans de Boer

Datum: Juni 2013

Hierbij presenteer ik u met trots mijn onderzoek naar kwaliteit van het groen in de openbare ruimte. Dit onderzoek is een onderdeel van mijn afstudeeropdracht voor de afstudeerrichting Management Buitenruimte, hiermee sluit ik mijn 4-jarige studie Tuin- en Landschapsinrichting af.

Dit rapport is in opdracht van de gemeente Spijkenisse geschreven en een onderdeel van de afstudeeropdracht van de hogeschool Van Hall Larenstein.

Het onderzoek vormt een basis om groenkwaliteit in beeld te krijgen en op deze manier de mogelijkheid te creëren om met beheerniveaus te gaan schuiven. Door de burgerschapstijlen uit te zoeken kan er een koppeling worden gemaakt tussen het beheer en de plaats waar het beheer wordt uitgevoerd.

Tijdens mijn afstuderen ben ik begeleid door Hans Jacobse vanuit school en Ingrid Blokland, Liesbeth Bernoster en Hans de Boer van de gemeente Spijkenisse. Ik zou hen graag willen bedanken voor de input en leuke en leerzame tijd. Ik kijk terug op een leerzame tijd zowel op vakgebied als op persoonlijk gebied.

Samenvatting

Dat Spijkenisse groen is vooral goed te zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. De afgelopen jaren heeft de gemeente Spijkenisse fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Vanuit het huidige beheer lijkt er nu adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Van belang is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

De aantrekkelijkheid van openbaar groen wordt op twee manieren ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van de gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun beeld en voorkeuren voldoet. Vanuit het oogpunt van de gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën.

Het toewijzen van kwaliteitsniveaus aan het groen in de openbare ruimte, geeft helderheid en overzicht in het financiële deel van het beheer en de uitstraling van het groen.

Drie verschillende kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte zijn financieel uitgewerkt. Voor gemeente Spijkenisse geldt dat het budget ingesteld is op kwaliteitsniveau B. Per kwaliteitsniveau is uitgezocht welke beheersmaatregelen (en handelingen) toegepast moeten worden, om te zorgen dat de kwaliteitsniveaus op het gewenste niveau blijven.

Hoe hoger het kwaliteitsniveau, hoe intensiever het beheer en hoger uiteindelijk de kosten zijn.

De burgerschapsstijlen geven aan wat voor soort type burgers er in een gemeente kunnen wonen. Afhankelijk van de burgerschapsstijl kan participatie van de burgers wenselijk zijn bij een project. Ook kan inzichtelijk gemaakt worden welke kwaliteit de burgerschapsstijlen stellen aan het groen in de openbare ruimte.

Geconcludeerd kan worden dat voor de eerste drie jaren de onderhoudskosten voor kwaliteitsniveau A en B niet veel van elkaar verschillen. Kwaliteitsniveau C daarentegen wel, deze is beduidend lager. Wanneer er gekeken wordt naar beheerkosten per beheercategorie valt op dat de gemiddelde beheerkosten lager uitvallen dan kwaliteitsniveau B. Dit houdt dus in dat er enige speelruimte is om óf meer kwaliteitsniveau A toe te passen binnen de gemeente óf om voor kwaliteitsniveau C hogere beheereisen te kunnen stellen.

Om een en ander nog beter in beeld te kunnen krijgen is het van belang om een aantal onderwerpen nog nader uit te zoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?

Voorwoord

Samenvatting

Inhoud

1. Inleiding	Blz. 11
- Context	
- Aanleiding tot dit onderzoek	
- Doelstelling	
- Hoofdvraag	
- Deelvragen	
2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?	Blz. 12
3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte?	Blz. 14
4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?	Blz. 16
5. Onderzoeksmethode	Blz. 18
6. Resultaten onderzoek	Blz. 20
7. Burgerstijlen	Blz. 22
8. Conclusie	Blz. 24
9. Aanbevelingen	Blz. 26
10. Bronvermelding	Blz. 29
11. Bijlagen	Blz. 31

1. Inleiding

Context

Dertig jaar geleden presenteerde Spijkenisse zich als een groene groeistad. Met een stadsstructuur van groene vingers met daar tussen de wijken en buurten. De groeiperiode is al jaren geleden geëindigd, maar er is vastgehouden aan de oorspronkelijke groene uitgangspunten. Dat Spijkenisse groen is kan men vooral goed zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. Of je nu door het Hartelpark fietst, een wandeling maakt met de hond door de wijk of met de kinderen speelt op het gazon voor de deur, het groen kan overal ervaren worden. Binnen de gemeente Spijkenisse is dan ook ruim voldoende groen aanwezig. Volgens gegevens van het Milieu & Natuurcompendium was er in 2009, binnen 500 meter, gemiddeld meer dan 165m² groen per woning beschikbaar. Binnen het verstedelijkt gebied van Rotterdam stond Spijkenisse daarmee aan de top van groene gemeenten.

De afgelopen jaren heeft de gemeente overigens fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Helaas zijn nieuwe bezuinigingsronden onvermijdelijk. Tot nu toe lijkt er adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Er wordt bezuinigd zonder een realistisch beeld te hebben van de gevolgen voor het openbaar groen of dat de bezuiniging wellicht gerealiseerd kan worden door bijvoorbeeld een efficiëntere werkwijze of het stellen van prioriteiten per gebied. Overal in de gemeente wordt hetzelfde beheer toegepast, zonder zich af te vragen of dit op bepaalde plakken wenselijk is en wat in sommige gevallen in versoering resulteert.

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

Hoofdvraag

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Deelvragen

- Aantrekkelijk groen, wat is dat?
- Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte
- Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

aan·trek·ke·lijk

1 lekker, verlokkelijk, aanlokkelijk, attractief, pakkend, prettig, voordelig

aanminnig, aanvallig, ooglijk, appetijtelijk, bekoorlijk, betoverend, knap, lekker, lief, verleidelijk

2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?

Aantrekkelijk, wordt in het woordenboek o.a. omschreven als mooi, prettig om te zien, attractief en ooglijk. Wanneer er wordt gesproken over aantrekkelijk groen in de openbare ruimte doelt men op een bepaalde kwaliteit. Een kwaliteit waardoor personen zich aangenaam en prettig voelen in of in de nabijheid van het groen waar zij vertoeven. Overigens kan de aantrekkelijkheid van openbaar groen op twee manieren worden ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van een gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun standaard en voorkeuren voldoet. Deze voorkeuren kunnen variëren van een breed aanbod van goed verzorgde beplanting en bomen, dichtbegroeid, bloeiende heesters en gladde gazons tot geasfalteerde fiets- en voetpaden, openheid en voorzieningen als trapveldjes en speeltuinen voor de jeugd. Vanzelfsprekend wil de gebruiker het liefst nog een combinatie van al het genoemde.

Vanuit het oogpunt van een gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën. Een gemeente dient bij de keuze van de inrichting van groen in de openbare ruimte te opereren binnen de financiële kaders en of het groen functioneel en te beheren is. Uiteraard wordt rekening gehouden met de wensen van bewoners, maar deze kunnen helaas niet altijd toegepast worden.

Binnen een gemeente kan de aantrekkelijkheid en de kwaliteit van het groen mede variëren door de beheerskosten. De gemeentebegroting stelt een maximaal budget voor het onderhouden van groen en met dit budget dient de hele stad worden onderhouden. Ook de locatie van het groen speelt een rol in de kwaliteit van het groen. Niet alle gebieden binnen de gemeente behoeven dezelfde kwaliteit te hebben. Sterker nog dit is niet altijd wenselijk, denk hierbij bijvoorbeeld aan een stadscentrum en een bedrijventerrein.

Gemeentebreed kan de mate van aantrekkelijkheid van het groen dus variëren en kunnen verschillende kwaliteitsniveaus voor het beheer worden toegepast. Het toekennen van deze verschillende beheersniveaus kan er voor zorgen dat de huidige onderhoudsbudgetten niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat.

3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de buitenruimte?

Door het toewijzen van kwaliteit aan groen gebieden binnen de gemeente, wordt het voor de gemeente inzichtelijk waar welke kwaliteit groen ligt in de openbare ruimte. De kwaliteit van het groen wordt gerealiseerd door de beheermaatregelen, dus wanneer de kwaliteit bepaald is worden daar automatisch de beheermaatregelen aan gekoppeld. De beheermaatregelen geven het budget aan die een beheerniveau kost om het op niveau te houden. Wanneer de kwaliteit en het beheer dus duidelijk in kaart gebracht zijn, ontstaat de mogelijkheid om kwaliteit aan te passen en direct te zien welke gevolgen dat voor het beheer en de kosten met zich meebrengt. Er ontstaat dan de mogelijkheid om met beheerniveaus te gaan schuiven, zonder dat de kosten meteen omhoog gaan. Vb?

Beheerniveau A

Fig. 4.1. Heesters laag

Beheerniveau B

Fig. 4.2. Heesters laag

Beheerniveau C

Fig. 4.3. Heesters laag

Fig. 4.4. Gras

Fig. 4.5. Gras

Fig. 4.6. Gras

Fig. 4.7. Bosplantsoen

Fig. 4.8. Bosplantsoen

Fig. 4.9. Bosplantsoen

4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

Om te zorgen dat de beheerkosten voor de gemeente niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat, is belangrijk dat er verschillende kwaliteitsniveaus toegekend worden. Binnen de gemeente kan bekeken worden waar welk kwaliteitsniveau wenselijk is en kan respectievelijk niveau A, B of C toegekend worden. Het verschil in de drie kwaliteitsniveaus zit vooral in de uitvoering van de beheersmaatregelen. Hoe hoger het kwaliteitsniveau (niveau A), hoe hoger de frequentie van de beheersmaatregelen en hoe hoger uiteindelijk de kosten zijn. Gelet op de onderhoudsbudgetten zal er dus wel voor gezorgd moeten worden dat deze niet overschreden worden.

Hieronder is een globaal overzicht van de drie verschillende kwaliteitsniveaus met bijbehorende beheersmaatregelen. Voor gedetailleerde informatie over de beheersmaatregelen zie bijlage 2.

Kwaliteitsniveau A

Het groen in kwaliteitsniveau A heeft een net verzorgde uitstraling. Er is weinig blad, onkruid of zwerfvuil en de beplanting ziet er mooi gesloten uit.

Algemeen

Vuil:	- nauwelijks zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 1- 5% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 20% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,10 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-50 mm
mm	- maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 5-10 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau B

Het groen in kwaliteitsniveau B ziet er iets minder verzorgd uit. Dit komt doordat in dit niveau wel op enkele plekken in het beplantingsvak zwerfvuil, blad of onkruid toegestaan is.

Algemeen

Vuil:	- weinig zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 5-20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,20 – 0,30 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 - 0,30 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-70 mm - maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 10-15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau C

Het groen in kwaliteitsniveau C heeft een rommelige uitstraling. Er is namelijk redelijk veel zwerfvuil, blad of onkruid in het beplantingsvak aanwezig. De inboet van bomen verandert in dit niveau van 100% naar 80%. In de praktijk betekent dit dat er per locatie wordt gekeken of het van belang is om de boom terug te planten. Indien het niet van belang is wordt er besloten de boom niet terug te planten.

Algemeen

Vuil:	- meerdere stukken zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- >20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- >40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,30 – 0,60 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,30 - 0,50 m
Bomen:	- inboet heesterbeplanting 1%
Gras:	- 80% inboet
mm	- maximale grashoogte 60-80 mm - maximaal 10 mm verschil - overbegroeiing >15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 3 m ²

5. Onderzoeksmethode

Methode

Om verschillende kwaliteitsniveaus te kunnen bepalen, is er gekeken naar voorbeelden binnen de gemeente. Voorbeeldboeken geven een vijf tot zestal kwaliteitsniveaus aan. Voor de gemeente Spijkenisse is gekozen voor 3 kwaliteitsniveaus: Niveau A, B en C. Voor de verschillende onderdelen wat betreft beheermaatregelen is gekeken welk beeld er het beste past bij Niveau A en welk beheermaatregelen daar bij aansluiten. Op basis daarvan zijn de percentages en de frequenties tot stand gekomen.

Om het onderzoek te ondersteunen is eerst de aanleiding en het doel goed in beeld gebracht. Dit heeft er voor gezorgd dat er een goede hoofdvraag geformuleerd kon worden. De deelvragen zorgen er voor dat er antwoord op de hoofdvraag gegeven kan worden.

Fig. 5.1. Afbeelding Fokke en Sukke

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau 1e 3 jaar			Gem. kosten / beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604	604	300	502
Opgaande heesters	1471	1054	604	1043
Lage heesters	1600	1217	579	1132
Vaste planten	1391	1236	0	1313
Gras	689	437	152	426
Kruidenmengsel	485	470	422	459
Bomen in verharding	1117	1094	1079	1097
Bomen in open grond	1106	1066	1041	1071
Totale kosten (per 100m²)	1058	897	597	880

Fig. 6.1. Onderhoudskosten eerste drie jaar

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau per jaar			Gem. kosten/ beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	135	79	41	85
Opgaande heesters	502	259	120	294
Lage heesters	480	307	137	308
Vaste planten	420	329	-	375
Gras	229	111	47	129
Kruidenmengsel	131	126	110	122
Bomen in verharding	28	16	8	17
Bomen in open grond	15	1	1	6
Totale kosten (per 100m²)	1940	1228	464	1211

Fig. 6.2. Onderhoudskosten vanaf drie jaar

6. Resultaten van het onderzoek

In het onderzoek zijn de aanleg- en beheerkosten van verschillende beheercategorieën uitgezocht. Het gaat om de volgende beheercategorieën; bosplantsoen, opgaande heesters, lage heesters, vaste planten, gras, kruidenmengsel, bomen in verharding en bomen in open grond. Het complete overzicht (de werkpakketten) van welke handelingen gedaan moeten worden bij aanleg en beheer en hoe de beheerkosten zijn opgebouwd zijn in bijlagen 1 en 2 van het onderzoek te vinden.

Binnen kwaliteitsniveau A, B en C zijn de aanlegkosten hetzelfde, de kosten worden pas anders bij de beheersmaatregelen.

Hiernaast is een globaal overzicht van de beheerkosten weergegeven.

In tabel 6.1 zijn de beheerkosten voor de eerste drie jaar in beeld gebracht. Deze eerste drie jaren zijn er intensievere beheersmaatregelen nodig om de beplantingsvakken goed gesloten te krijgen. Na het derde jaar wordt het beheer minder intensief, doordat de beplantingsvakken gesloten zijn. In tabel 6.2 is te zien dat de beheerkosten per niveau aanzienlijk lager worden.

De kosten voor het beheer van kwaliteitsniveau A en B liggen de eerste drie jaar dicht bij elkaar. Kwaliteitsniveau C heeft veel lagere kosten voor de beheersmaatregelen in de eerste drie jaar. Uiteraard zijn deze verschillen ook goed zichtbaar in de beplantingsvakken, doordat er meer vuil en onkruid aanwezig is. Na het derde jaar ontstaan er drie duidelijk verschillende kwaliteitsniveaus, zowel in beeld als in kosten. Kwaliteitsniveau A is representatief, met een goed verzorgd beplantingsvak. Kwaliteitsniveau B is eenvoudig en functioneel, met een acceptabel verzorgd en groene beplanting. Kwaliteitsniveau C ziet er wat rommelig uit, waarbij er onkruid en kale plekken in het beplantingsvak aanwezig zijn.

In de groene openbare ruimte bestaan vele vormen van participatie. Bewoners kunnen deelnemen aan het maken van plannen of, aan het realiseren en het onderhouden van groen. Echter de standaard burger bestaat niet, sommige mensen staan te springen om een eigen bijdrage in de openbare ruimte te leveren. Anderen lijken niet of nauwelijks geïnteresseerd en zijn moeilijk in beweging te krijgen. Ook kan het zijn dat mensen verschillende kwaliteiten en voorkeuren hebben. Bureau Motivaction heeft onderzoek gedaan naar de diversiteit van burgers (burgerschapstijlen). Dit geeft inzicht in wat de groep burgers bezighoudt en motiveert. Welke behoeften hebben de burgers, hoe kunnen ze betrokken worden bij de publieke openbare ruimte en op welke manier kunnen ze het beste aangesproken worden. Er zijn vier verschillende burgerschapstijlen te onderscheiden.

- **Plichtsgetrouwen (ca. 16% van de bevolking)**

Deze burgers zijn relatief ouder, behoudender en sociaal minder geëmancipeerd. Hun idee van de buurt is vaak beperkt tot de naaste burens en buurtvoorzieningen. Zij zijn wel te betrekken bij hun buurt, bijvoorbeeld voor een schoonmaakactie. Plichtsgetrouwen hebben moeite met snelle maatschappelijke en technologische veranderingen. Benaderen via 'social media' is dus lastig.

- **Verantwoordelijken/ Actieven (ca. 28% van de bevolking)**

Deze groep burgers zijn sociaal geëmancipeerd, tolerant en hoogopgeleide burgers met bestuurlijke betrokkenheid. Ze zijn gericht op de buitenwereld, maar hebben ook aandacht voor hun eigen leefomgeving. Hun buurtbetrokkenheid heeft een nadruk op buurtpreventie, directe beïnvloeding van beleidsmakers, zelfbeheer van openbaar groen en een relatief hoog lidmaatschap van buurtverenigingen. Ze zijn via 'social media' goed bereikbaar. In deze groep ontbreken de groepen Nieuwe Nederlanders met Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse achtergrond.

- **Buitenstaanders (ca. 32% van de bevolking)**

Zij zijn de drukke anderhalfverdieners met een beperkt sociaal engagement en cultureel geslotenheid. Deze groep heeft weinig vertrouwen in de overheid en vindt het lastig om samen te leven met mensen met een andere levensstijl. Hun buurtbetrokkenheid uit zich in activiteiten op de basisschool, de speeltuin, een buurtbarbecue etcetera. Buitenstaanders zijn praktisch

ingesteld en gericht op genieten en gezelligheid.

- **Pragmatici (ca. 24% van de bevolking)**

Dit zijn vaak jonge ondernemende mensen met een breed netwerk maar wel met een lokaal gebonden werk. De buurt is belangrijk als plek voor sociale knooppunten: terrasjes, trapveldjes in het park, trimmen, fitnesscentra enzovoorts. Genieten is erg belangrijk. Hun buurtbetrokkenheid is veelal incidenteel, bijvoorbeeld als hun belangen in het geding zijn zoals bij een parkeerinspraak.

- **Dominante stijl per locatie**

Het is niet zo dat een burgerschapstijl toe te wijzen is aan een specifieke buurt, of andersom. Binnen een buurt kunnen totaal verschillende bewonersgroepen samenleven. Wel is het zo dat er vaak een dominerende groep in een gebied voorkomt. Er kan dan rekening gehouden worden met hun (algemene!) kenmerken als er een participatietraject opgestart wordt. Om een eerste beeld te krijgen van de locatie waar je participatie wilt gaan toepassen, kunnen gegevens geraadpleegd worden over bijvoorbeeld inkomen, leeftijd, culturele achtergrond en buurttevredenheid.

(bron: Participatie @ groene ruimte, 2012, Frans van den Goorbergh en Juul Scheffers, landwerk)

Burgerschapstijl koppelen aan kwaliteitsniveau

Indien de gemeente Spijkenisse een (deel van de) wijk gaat herinrichten, kan gekeken worden of er burgerschapstijlen in die wijk aanwezig zijn die betrokken kunnen worden bij het project (participatie). Tevens is het dan mogelijk om te kijken of de dominante burgerschapstijl(en) gekoppeld kan worden aan een kwaliteitsniveau A, B of C.

Plichtsgetrouwen zijn relatief ouder en veel bezig met hun directe leefomgeving. Van belang voor deze groep is dat het groen dus in de directe omgeving aanwezig is. Alleen dan zijn zij bereid te helpen met buurtacties. Verantwoordelijken/Actieven zijn sociaal geëmancipeerde, hoogopgeleide burgers. De betrokkenheid van deze burgers is groot. De straal waarin het groen in de woonbuurt van de Verantwoordelijken/Actieven voor mag komen kan dus aardig groot zijn. Om dat dit hoogopgeleide mensen zijn, zal er ook een kwalitatief hoge verwachting zijn van het groen. Het kwaliteitsniveau van het groen kan dus bij Niveau A zijn. Buitenstaanders zijn vooral praktisch ingericht en houden van gezelligheid en genieten. Deze groep is niet echt

7. Burgerstijlen

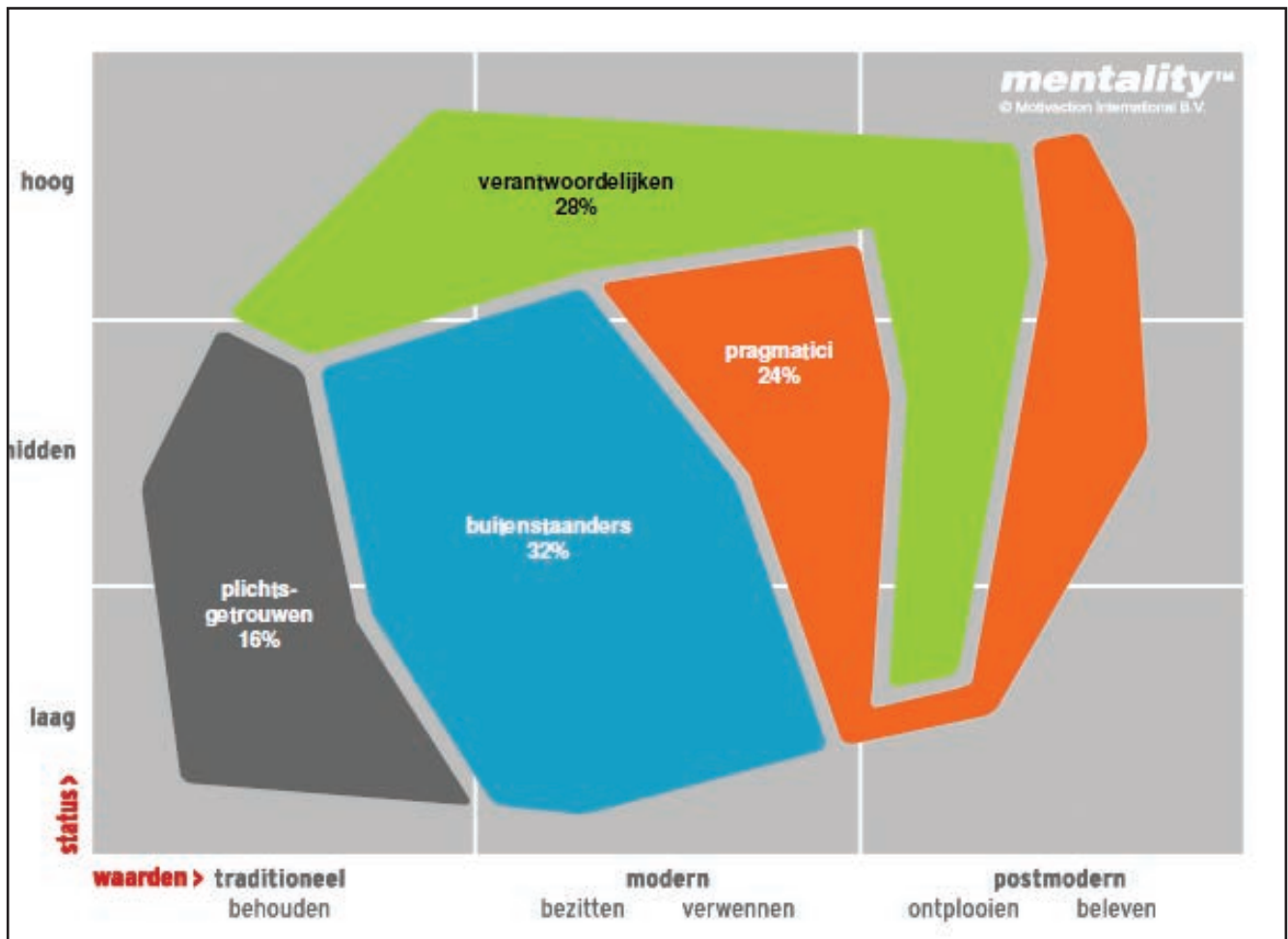

Fig. 7.1. Burgerschapstijlen in tabel

bezig met hun directe leefomgeving. Het kwaliteitsniveau voor deze groep zou C of B kunnen zijn. Niveau C vanwege het feit dat ze weinig tot geen interesse hebben voor de leefomgeving. Kwaliteitsniveau B vanwege het feit dat het wel genietters zijn en houden van gezelligheid Pragmatici zijn jonge ondernemende mensen met een breed netwerk en lokaal gebonden werk. Voor deze groep geldt dat de buurt met sociale knooppunten belangrijk is, maar buurtbetrokkenheid is gering. Kwaliteitsniveau C kan dan ook goed bij deze groep aansluiten.

Als al deze verschillende burgerschapstijlen verdeeld zijn in de gemeente Spijkenisse, kan er best een gevarieerd beeld van het groen in de openbare ruimte ontstaan!

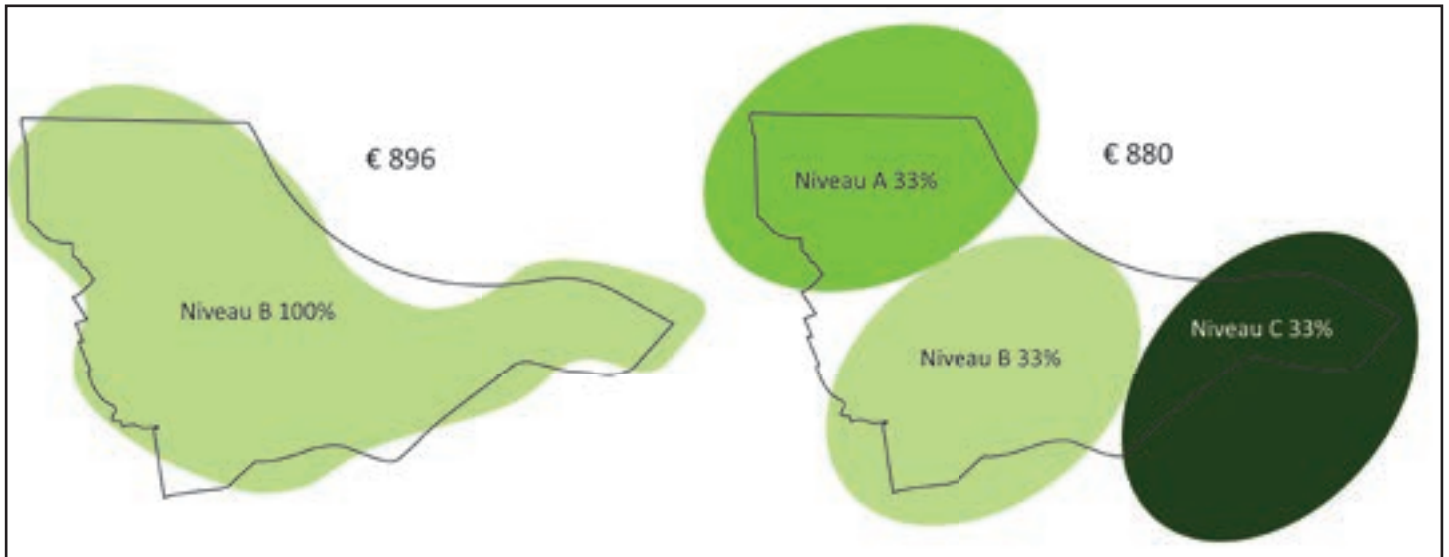

Fig. 8.1. Conclusiekaart

8. Conclusie

De totale kosten per onderhoudsniveau zijn hieronder per beheercategorie zichtbaar gemaakt in een tabel. Het financiële budget dat gemeente Spijkenisse beschikbaar heeft is niveau B, er wordt vanuit gegaan dat ook het beheerniveau nu B is in de gemeente. Aan de hand van dit tabel kan bekeken worden of er ruimte is binnen het huidige budget om verschillende kwaliteitsniveaus toe te kennen aan de openbare ruimte van de gemeente Spijkenisse.

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau			Gem kosten/beheercategorie (A: 33% B: 33% C: 33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604,00	604,00	300,00	502,00
Opgaande heesters	1471,00	1054,00	604,00	1043,00
Lage heesters	1600,00	1217,00	579,00	1132,00
Vaste planten	1391,00	1236,00	0,00	1313,00
Gras	689,00	437,00	152,00	426,00
Kruidenmengsel	485,00	469,00	422,00	459,00
Bomen in verharding	1117,00	1094,00	1079,00	1097,00
Bomen in open grond	1106,00	1066,00	1041,00	1071,00
Totale kosten (per 100m²)		896,00		880,00

De gemiddelde kosten voor de verschillende beheercategorieën op Niveau B bedraagt €896. Door te kijken naar de gemiddelde kosten per categorie, kan nagegaan worden of deze kosten hoger, gelijk of lager zijn dan de gemiddelde beheerkosten (Niveau B). De gemiddelde kosten per beheercategorie laten zien dat de kosten lager zijn dan Niveau B (€ 880,00). Dit betekent dat er marge is om een gebied naar een hoger onderhoudsniveau te tillen. Wat geconcludeerd kan worden is dat wanneer er meer C Niveau gebieden gecreëerd worden, er ruimte ontstaat om óf Niveau C naar een hoger beheerniveau te tillen óf het gebied van Niveau A te vergroten.

9. Aanbevelingen

Het is duidelijk geworden dat met het huidige beheerbudget meerdere kwaliteitsniveaus bereikt kunnen worden. Om het beeld helder en goed te krijgen is het belangrijk om nog een aantal onderwerpen uit zoeken. Het is dan ook aanbevolen onderstaande onderwerpen nog nader te onderzoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?
- Op welke plekken binnen de gemeente kunnen diverse niveaus toegepast worden binnen het onderhoudsbudget?

Bovengenoemde onderzoeken geven een totaal beeld voor de toe te passen toekomstige beheerniveaus en bijbehorende (huidige!) beheerkosten voor de gemeente Spijkenisse.

10. Bronvermelding

Internet tekst

Burgerschapstijlen (30-05-2013)
<http://www.annekekrakers.nl/wp-content/uploads/2010/12/Burgerschapstijlen.pdf>

Internet afbeeldingen

Afbeelding 4.9
<http://www.drachtplanten.nl/PLD.Fotos/BijplC/Chelidonium/Chelidonium.htm>
Afbeelding 4.10
<http://www.lageschaar.nl/nl/foto-album/1/fleur-robuste.html>
Prunus afbeelding blz. 10 en voorpagina
<http://www.sxc.hu/browse.phtml?f=search&txt=cherry+blossom&w=1&x=37&y=3>
Afbeelding 7.1
vanuitdevissenkom.blogspot.com

Literatuur:

Alterra, (2001). *Het Groene Boek Tijdnormen aanleg & onderhoud van natuur, groen en recreatieve voorzieningen ingedeeld volgens RAW-systematiek*, Wageningen
IPC groene ruimte Arnhem. (1997). *Tussen beplantingsplan en eindbeeld, het beheer van bosplantsoen*, Arnhem
Rob van der Ham (red.), (2010) *Groen goed - Handreiking kwaliteit openbaar groen*, Sdu Uitgevers Den Haag
Frans van den Goorbergh, Juul Scheffers, (2012). *Participatie@groeneruimte*, Landwerk Wageningen

Overige bronnen

Begeleiding Ingrid Blokland, ontwerper Openbare Ruimte
Begeleiding Hans Jacobse, docent hogeschool Van Hall Larenstein
Begeleiding Hans de Boer, beleidsmedewerker Beheer Openbare Ruimte

1. Werkpakketten beheercategorieën

Werkpakket A- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket B- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket C- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

2. Beschrijving beheermaatregelen

- Bosplantsoen
- Bomen
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel

Werkpakketten beheernivea A, beheerniveau B, beheerniveau C

Beschrijving beheermaatregelen

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

A

- **Schoffelen - uitmaaien**
1^e jaar schoffelen
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los geschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste drie jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
2^e jaar schoffelen
Hierbij wordt het te bewerken oppervlak per jaar met 20% verminderd. Dit is mogelijk omdat de beplanting zich steeds meer gaat sluiten, waardoor onkruidgroei wordt geremd.
3^e jaar uitmaaien
Uitgangspunt is dat de beplanting grotendeels heeft gesloten. Schoffelen kan worden ingeruild voor uitmaaien van de randrijen
- **Inboet**
De inboet van bosplantsoen gebeurt in beheerniveau A maximaal 3 jaar na aanleg en wordt gesteld op 3%, na 3 jaar is de beplanting gesloten en heeft inboeten niet veel zin meer.
- **Randensnoei vanaf 2^e jaar**
Vanaf het tweede jaar worden de randen eenmaal per jaar gesnoeid. Het snoeien is gericht op het verwijderen van overhangende takken.
- **Zwerfvuil**
1^e jaar
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar elke week volledig van het oppervlak verwijderd.
2^e jaar
Het zwerfvuil wordt het tweede jaar ieder week verwijderd, alleen wordt er een oppervlak verwijderd van 80%.
3^e jaar en volgende jaren
Het zwerfvuil wordt het derde jaar ieder week verwijderd, er wordt een oppervlak verwijderd van 60%.
- **Blad ruimen**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar op 60% van het oppervlak.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

B

- In beheerniveau B wordt er vanaf het tweede jaar uitgemaaid. Het bewerkingspercentage verandert van 80% naar 60%. Dit houdt in dat er meer onkruid te vinden is in dit beheerniveau.

- Vanaf het derde jaar gaat het bewerkingspercentage naar 40%. Een groot deel van het bosplantsoen zal dan al dichtgegroeid zijn. Op een aantal plekken zullen ongewenste kruiden groeien.
- Het zwerfvuil wordt in beheerniveau B vanaf het derde jaar om de week gedaan i.p.v. elke week in beheerniveau A,
- Het bewerkingspercentage voor het verwijderen van blad verandert in beheerniveau B van 60% naar 40%. Alleen de zichtranden zullen ontdaan worden van blad.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

C

- In beheerniveau C wordt het bosplantsoen na aanleg niet meer geschoffeld, maar uitgemaaid. Dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Dit betekent dat een groot deel van het jaar er massaal onkruid in het bosplantsoen zal staan.
- Het tweede jaar gaat het bewerkingspercentage naar 60%, dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Een deel van het bosplantsoen is dichtgegroeid. De open plekken in het beplantingsvak zullen veel onkruid bevatten.
- In het derde jaar wordt het bewerkingspercentage 40%. Het bosplantsoen zal bijna gesloten zijn op de open plekken zal redelijk veel onkruid te vinden zijn.
- Blad wordt in het eerste jaar voor 40% verwijderd. Dit zal voornamelijk gebeuren langs de randen van het beplantingsvak.
- Vanaf het tweede jaar wordt het blad voor 30% bewerkt. Nu wordt het blad niet meer afgevoerd maar het bosplantsoen ingeblazen.

Beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in opengrond beheerniveau A

Algemeen:

De beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in open grond verschillen nauwelijks. Bij bomen in verharding is er sprake van een boomspiegel, die regelmatig wordt geschoffeld. Bij bomen in open grond kunnen boomspiegels voorkomen (in het grasoppervlak), maar is hier buiten beschouwing gelaten. De boom is opgenomen in het opstakel maaien (beheergroep gras).

- **Schoffelen**
Bomen in verharding hebben standaard een boomspiegel. Deze werkzaamheden worden gelijktijdig met het overige schoffelwerk uitgevoerd.
- **Algemene controle**
Jaarlijks worden de bomen gecontroleerd. De controle richt zich op het voorkomen van gebroken boompalen, lossen of knellende boombanden, ziekten, gebroken takken, te laagstandige takken, plakoksels, dubbele koppen en / of zuigers (= takken die te sterk groeien ten opzichte van de rest waardoor de overige takken belemmerd worden in hun ontwikkeling.)
- **Inboet**
De eerste jaren worden niet aangeslagen bomen ingeboet. Het inboeten gebeurt met nadruk bij bomen in verharding (beeld) en bomen in gras. Bomen in beplanting hebben vooral in de beginfase een dominerende rol terwijl in een later stadium inboet ook wel achterwege kan blijven.
- **Verwijderen opschot**
Met name jonge bomen vormen de eerste jaren uitlopers op de stam. Dit moet worden verwijderd. Ook kunnen er door het snoeien adventief knoppen tot ontwikkeling komen in de kroon. Dit wordt waterlot genoemd en moet ook worden verwijderd, om de kroonontwikkeling niet te belemmeren.
- **Begeleidingssnoei**
Onder begeleidingssnoei wordt verstaan d.m.v. snoei zorg te dragen dat de boom de gewenste habitus krijgt. Hierbij worden alle storende elementen verwijderd (zoals, takken die dwars door de kroon heen groeien, dubbele koppen) In

het A-niveau start dit werk al in het derde jaar.

- **Water geven**
Met name de eerste jaren is verdroging het grootste gevaar bij aangeplante bomen. De hoeveelheid water per keer en de frequentie van het water geven hangt af van de weersomstandigheden.
In het A-niveau wordt geen enkel risico genomen en worden de bomen hoogfrequent voorzien van een watergift. (8-6 x/jr)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 6x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het derde jaar en voor een derde van de bomen

In beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A en B, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 4x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het vijfde jaar en voor een vijfde van de bomen. Hierbij zullen bomen zich naar de omstandigheid zich ontwikkelen en de snoei richt zich op doorloophoogte en veiligheid.
- Controle werkzaamheden richten voornamelijk op veiligheid en ziekten.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau A

- **Schoffelen**
1^e en 2^e jaar
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los gesschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste en het tweede jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
3^e jaar en volgende
Schoffelen wordt in het derde jaar zesmaal per jaar gedaan op 80% van het gehele oppervlak. Er wordt 80% geschoffeld omdat ervan uitgegaan wordt dat de beplanting voor een deel is dichtgegroeid.
- **Opbinden en knippen**
Vaste planten, die opgaand zijn, moeten vaak aangebonden worden. Dit betekent dat er tonkinstokken worden bijgezet om de bloeistengels te kunnen ondersteunen. Er zit veel massa blad bovenaan de steel. De tak is snel gegroeid dus deze biedt niet altijd voldoende steun om de massa te kunnen dragen.
Meeste vaste planten worden in het najaar getopt (gedeeltelijk afgeknipt) voor een netter beeld en in het voorjaar worden de afgestorven takken weg geknipt. Wanneer een vaste plant een herbloei moet krijgen dan zal deze na de bloei direct moeten worden afgeknipt om zaadvorming te voorkomen en wat de herbloei zal stimuleren.
- **Verzamelen en afvoeren vrijgekomen materiaal**
Het vrijgekomen materiaal wordt verzameld en afgevoerd.
- **Inboet**
De inboet van de vaste planten in beheerniveau A bestaat uit 2%.
- **Voorjaars schoonmaak**
In het vroege voorjaar (februari-maart) worden de beplantingsvakken ontdaan van zwerfvuil, worden dode takken verwijderd en wordt het plantvak onkruidvrij gemaakt. In de eerste jaren kunnen eventueel ook nog planten worden ingeboet. Na het derde jaar zal inboeten niet meer nodig zijn en richt het voorjaarswerk zich voornamelijk op zwerfvuil verwijderen en het verwijderen van afgestorven plantendelen. Het bewerkingspercentage is gesteld op 60%.
- **zwerfvuil**

Al het voorkomende zwerfvuil wordt iedere week verwijderd uit het gehele werkveld. Dit geeft een opgeruimd beeld.

- **Bladruimen (blazen en afvoeren)**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar, dit gebeurt over het gehele werkgebied. Er zal geen of nauwelijks blad in de border liggen.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau B

In beheerniveau gelden dezelfde maatregelen als in beheerniveau A. Er is een groot verschil met beheerniveau A en dat is het zwerfvuil verwijderen. Dit wordt in beheerniveau B na het tweede jaar maar voor 80% gedaan en om de week i.p.v. elke week. Er zal in dit beplantingsvak op enkele plekken kleine stukken zwerfvuil te vinden zijn.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau C

Vaste planten komen niet in beheerniveau C voor.

Beheermaatregelen voor gras beheerniveau A

- **Rollen voor 1^e maaibeurt**
Vlak voor de 1^e maaibeurt wordt het ingezaaide gras gerold. Om te voorkomen dat de jonge plantjes losgetrokken worden tijdens het maaien. Het gekiemde gras heeft de grond namelijk los gemaakt. Ook wordt de draagkracht van de grond verbeterd.
- **Maaien**
Het gras wordt elke week gemaaid met een maaimachine. Het gras krijgt door het regelmatige maaien een strak uiterlijk en ook onkruiden hebben niet veel overlevingskans..
- **Bijmaaien**
Per 4 maaibeurten wordt er bijgemaaid. Hiermee wordt bedoelt rondom de obstakels en de kanten van het gras worden gemaaid. Dit om overgroei te verwijderen.
- **Zwerfvuil opruimen**
Het zwerfvuil wordt iedere week uit het gehele werkgebied verwijderd. Op deze manier is er geen/ nauwelijks zwerfvuil te vinden op het gras.
- **Bladruimen**
In de periode oktober tot/met december wordt het blad tweemaal verwijderd. Uitgangspunt is dat ca 70% van het gras oppervlak moet worden verwijderd. Een deel van het blad hoeft niet verwijderd te worden omdat aangenomen wordt dat dit wegwaait.
(De periode oktober t/m december wordt genomen, omdat eind oktober gemiddeld de populieren hun blad kwijt zijn, dan volgen de andere planten en in december is er vaak plataanblad en essenblad aanwezig)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- **De maaifrequentie verlaagd is naar eenmaal per 9 dagen**
- **De frequentie voor het bijmaaien verlaagd is naar driemaal per maaiseizoen**
- **Het zwerfvuil verwijderen na het eerste jaar om de week gebeurd voor 80%**
- **De het bewerkingspercentage verwijderen van blad maximaal 50% is, (dus 50% van het oppervlak wordt bewerkt.)**

In de beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die van beheergroep A en B, maar is de frequentie en het bewerkingspercentage sterk verlaagd

- **De maaifrequentie is nu om de 14 dagen**
- **Het bijmaaien wordt tweemaal per seizoen gedaan**
- **Het zwerfvuil wordt een bewerkingsfactor van 60 % gegeven. Bij het verwijderen van zwerfvuil worden alleen de grotere elementen verwijderd.**
- **Blad wordt voor 30% verwijderd. Dat wil zeggen dat 60 % van het oppervlak ontdaan wordt van blad. In de praktijk komt dit neer op plekken met concentraties van afgevallen blad.**

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

A

- **Maaien**
Het kruidenmengsel wordt eenmaal in het jaar met een cyclomaaiër gemaaid.
- **Oprapen en afvoeren**
Na een periode van drogen wordt het maaisel verzameld en afgevoerd.
Het drogen is noodzakelijk om het zaad goed te laten afrijpen zodat het uit de zaaddozen vrij komt. Afhankelijk van het weer wordt er gerekend met maximaal een dag of 14.
Opm:
Het is belangrijk naar het weer te kijken voordat er gemaaid gaat worden, op deze manier kan het gunstigste maaimoment worden gekozen.
Als het te vochtig is, dat gaan de zaaddozen smetten en dit is niet ten goede voor het zaad. Is het droogweer, dan is het vaak met een dagje liggen al droog.
Het maaisel wordt afgevoerd naar een centraalpunt waar het wordt verwerkt.
- **Selectief maaïen**
De storende planten/ niet gewenste soorten worden verwijderd uit het kruidenmengsel vak. Deze soorten drukken anders door de snelle groei de gewenste soorten weg. Hun zaden kunnen het jaar erna ervoor zorgen dat de groei van de gewenste soorten wordt beperkt. Uiteindelijk ontstaat er dan een kruidenmengsel dat niet gewenst is.
Het gaat hier met name om plantensoorten als Ridderzurig, Brandnetel, Melde, en diverse grassen.
- **Zwerfvuil opruimen**
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar ieder week van het gehele werkveld verwijderd. In het kruidenmengsel zal geen of nauwelijks zwerfvuil liggen.
- **Zwerfvuil opruimen** (vanaf 2^e jaar)
Het zwerfvuil wordt vanaf het tweede jaar om de week voor 80% van het gehele werkveld verwijderd. De grote en middel grote elementen zwerfvuil worden verwijderd. Dit houdt in dat er kleine elementen zwerfvuil in het kruidenmengsel achter zullen blijven.
- **Bladruimen**
Het blad wordt in het najaar tweemaal

verwijderd van het gehele werkveld. Er zal geen of nauwelijks blad in het kruidenmengsel liggen.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

B

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau B hetzelfde als in beheerniveau A. Alleen het blad wordt op een lagere bewerkingspercentage verwijderd niet de 100% als in beheerniveau A, maar voor 80%.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

C

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau C hetzelfde als in beheerniveau A en B, alleen het bladruimen wordt op een lagere bewerkingspercentage uitgevoerd, niet over 100% van beheerniveau A, maar voor 20% in beheerniveau C.

Onderzoek opgesteld door:
Studentennummer:
Opleiding:

Lotte Broersma
880908102
Hogeschool Van Hall Larenstein
Management Buitenruimte

Begeleiding:

Hogeschool Larenstein: Hans Jacobse
Gemeente Spijkenisse: Liesbeth Bernoster,
Ingrid Blokland, Hans de Boer

Datum:

Juni 2013

Hierbij presenteer ik u met trots mijn onderzoek naar kwaliteit van het groen in de openbare ruimte. Dit onderzoek is een onderdeel van mijn afstudeeropdracht voor de afstudeerrichting Management Buitenruimte, hiermee sluit ik mijn 4-jarige studie Tuin- en Landschapsinrichting af.

Dit rapport is in opdracht van de gemeente Spijkenisse geschreven en een onderdeel van de afstudeeropdracht van de hogeschool Van Hall Larenstein.

Het onderzoek vormt een basis om groenkwaliteit in beeld te krijgen en op deze manier de mogelijkheid te creëren om met beheerniveaus te gaan schuiven. Door de burgerschapstijlen uit te zoeken kan er een koppeling worden gemaakt tussen het beheer en de plaats waar het beheer wordt uitgevoerd.

Tijdens mijn afstuderen ben ik begeleid door Hans Jacobse vanuit school en Ingrid Blokland, Liesbeth Bernoster en Hans de Boer van de gemeente Spijkenisse. Ik zou hen graag willen bedanken voor de input en leuke en leerzame tijd. Ik kijk terug op een leerzame tijd zowel op vakgebied als op persoonlijk gebied.

Samenvatting

Dat Spijkenisse groen is vooral goed te zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. De afgelopen jaren heeft de gemeente Spijkenisse fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Vanuit het huidige beheer lijkt er nu adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Van belang is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

De aantrekkelijkheid van openbaar groen wordt op twee manieren ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van de gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun beeld en voorkeuren voldoet. Vanuit het oogpunt van de gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën.

Het toewijzen van kwaliteitsniveaus aan het groen in de openbare ruimte, geeft helderheid en overzicht in het financiële deel van het beheer en de uitstraling van het groen.

Drie verschillende kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte zijn financieel uitgewerkt. Voor gemeente Spijkenisse geldt dat het budget ingesteld is op kwaliteitsniveau B. Per kwaliteitsniveau is uitgezocht welke beheersmaatregelen (en handelingen) toegepast moeten worden, om te zorgen dat de kwaliteitsniveaus op het gewenste niveau blijven.

Hoe hoger het kwaliteitsniveau, hoe intensiever het beheer en hoger uiteindelijk de kosten zijn.

De burgerschapsstijlen geven aan wat voor soort type burgers er in een gemeente kunnen wonen. Afhankelijk van de burgerschapsstijl kan participatie van de burgers wenselijk zijn bij een project. Ook kan inzichtelijk gemaakt worden welke kwaliteit de burgerschapsstijlen stellen aan het groen in de openbare ruimte.

Geconcludeerd kan worden dat voor de eerste drie jaren de onderhoudskosten voor kwaliteitsniveau A en B niet veel van elkaar verschillen. Kwaliteitsniveau C daarentegen wel, deze is beduidend lager. Wanneer er gekeken wordt naar beheerkosten per beheercategorie valt op dat de gemiddelde beheerkosten lager uitvallen dan kwaliteitsniveau B. Dit houdt dus in dat er enige speelruimte is om óf meer kwaliteitsniveau A toe te passen binnen de gemeente óf om voor kwaliteitsniveau C hogere beheereisen te kunnen stellen.

Om een en ander nog beter in beeld te kunnen krijgen is het van belang om een aantal onderwerpen nog nader uit te zoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?

Voorwoord

Samenvatting

Inhoud

1. Inleiding	Blz. 11
- Context	
- Aanleiding tot dit onderzoek	
- Doelstelling	
- Hoofdvraag	
- Deelvragen	
2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?	Blz. 12
3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte?	Blz. 14
4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?	Blz. 16
5. Onderzoeksmethode	Blz. 18
6. Resultaten onderzoek	Blz. 20
7. Burgerstijlen	Blz. 22
8. Conclusie	Blz. 24
9. Aanbevelingen	Blz. 26
10. Bronvermelding	Blz. 29
11. Bijlagen	Blz. 31

1. Inleiding

Context

Dertig jaar geleden presenteerde Spijkenisse zich als een groene groeistad. Met een stadsstructuur van groene vingers met daar tussen de wijken en buurten. De groeiperiode is al jaren geleden geëindigd, maar er is vastgehouden aan de oorspronkelijke groene uitgangspunten. Dat Spijkenisse groen is kan men vooral goed zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. Of je nu door het Hartelpark fietst, een wandeling maakt met de hond door de wijk of met de kinderen speelt op het gazon voor de deur, het groen kan overal ervaren worden. Binnen de gemeente Spijkenisse is dan ook ruim voldoende groen aanwezig. Volgens gegevens van het Milieu & Natuurcompendium was er in 2009, binnen 500 meter, gemiddeld meer dan 165m² groen per woning beschikbaar. Binnen het verstedelijkt gebied van Rotterdam stond Spijkenisse daarmee aan de top van groene gemeenten.

De afgelopen jaren heeft de gemeente overigens fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Helaas zijn nieuwe bezuinigingsronden onvermijdelijk. Tot nu toe lijkt er adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Er wordt bezuinigd zonder een realistisch beeld te hebben van de gevolgen voor het openbaar groen of dat de bezuiniging wellicht gerealiseerd kan worden door bijvoorbeeld een efficiëntere werkwijze of het stellen van prioriteiten per gebied. Overal in de gemeente wordt hetzelfde beheer toegepast, zonder zich af te vragen of dit op bepaalde plakken wenselijk is en wat in sommige gevallen in versobering resulteert.

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

Hoofdvraag

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Deelvragen

- Aantrekkelijk groen, wat is dat?
- Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte
- Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

aan·trek·ke·lijk

1 lekker, verlokkelijk, aanlokkelijk, attractief, pakkend, prettig, voordelig

aanminnig, aanvallig, ooglijk, appetijtelijk, bekoorlijk, betoverend, knap, lekker, lief, verleidelijk

2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?

Aantrekkelijk, wordt in het woordenboek o.a. omschreven als mooi, prettig om te zien, attractief en ooglijk. Wanneer er wordt gesproken over aantrekkelijk groen in de openbare ruimte doelt men op een bepaalde kwaliteit. Een kwaliteit waardoor personen zich aangenaam en prettig voelen in of in de nabijheid van het groen waar zij vertoeven. Overigens kan de aantrekkelijkheid van openbaar groen op twee manieren worden ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van een gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun standaard en voorkeuren voldoet. Deze voorkeuren kunnen variëren van een breed aanbod van goed verzorgde beplanting en bomen, dichtbegroeid, bloeiende heesters en gladde gazons tot geasfalteerde fiets- en voetpaden, openheid en voorzieningen als trapveldjes en speeltuinen voor de jeugd. Vanzelfsprekend wil de gebruiker het liefst nog een combinatie van al het genoemde.

Vanuit het oogpunt van een gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën. Een gemeente dient bij de keuze van de inrichting van groen in de openbare ruimte te opereren binnen de financiële kaders en of het groen functioneel en te beheren is. Uiteraard wordt rekening gehouden met de wensen van bewoners, maar deze kunnen helaas niet altijd toegepast worden.

Binnen een gemeente kan de aantrekkelijkheid en de kwaliteit van het groen mede variëren door de beheerskosten. De gemeentebegroting stelt een maximaal budget voor het onderhouden van groen en met dit budget dient de hele stad worden onderhouden. Ook de locatie van het groen speelt een rol in de kwaliteit van het groen. Niet alle gebieden binnen de gemeente behoeven dezelfde kwaliteit te hebben. Sterker nog dit is niet altijd wenselijk, denk hierbij bijvoorbeeld aan een stadscentrum en een bedrijventerrein.

Gemeentebreed kan de mate van aantrekkelijkheid van het groen dus variëren en kunnen verschillende kwaliteitsniveaus voor het beheer worden toegepast. Het toekennen van deze verschillende beheersniveaus kan er voor zorgen dat de huidige onderhoudsbudgetten niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat.

3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de buitenruimte?

Door het toewijzen van kwaliteit aan groen gebieden binnen de gemeente, wordt het voor de gemeente inzichtelijk waar welke kwaliteit groen ligt in de openbare ruimte. De kwaliteit van het groen wordt gerealiseerd door de beheermaatregelen, dus wanneer de kwaliteit bepaald is worden daar automatisch de beheermaatregelen aan gekoppeld. De beheermaatregelen geven het budget aan die een beheerniveau kost om het op niveau te houden. Wanneer de kwaliteit en het beheer dus duidelijk in kaart gebracht zijn, ontstaat de mogelijkheid om kwaliteit aan te passen en direct te zien welke gevolgen dat voor het beheer en de kosten met zich meebrengt. Er ontstaat dan de mogelijkheid om met beheerniveaus te gaan schuiven, zonder dat de kosten meteen omhoog gaan. Vb?

Beheerniveau A

Fig. 4.1. Heesters laag

Beheerniveau B

Fig. 4.2. Heesters laag

Beheerniveau C

Fig. 4.3. Heesters laag

Fig. 4.4. Gras

Fig. 4.5. Gras

Fig. 4.6. Gras

Fig. 4.7. Bosplantsoen

Fig. 4.8. Bosplantsoen

Fig. 4.9. Bosplantsoen

4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

Om te zorgen dat de beheerkosten voor de gemeente niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat, is belangrijk dat er verschillende kwaliteitsniveaus toegekend worden. Binnen de gemeente kan bekeken worden waar welk kwaliteitsniveau wenselijk is en kan respectievelijk niveau A, B of C toegekend worden. Het verschil in de drie kwaliteitsniveaus zit vooral in de uitvoering van de beheersmaatregelen. Hoe hoger het kwaliteitsniveau (niveau A), hoe hoger de frequentie van de beheersmaatregelen en hoe hoger uiteindelijk de kosten zijn. Gelet op de onderhoudsbudgetten zal er dus wel voor gezorgd moeten worden dat deze niet overschreden worden.

Hieronder is een globaal overzicht van de drie verschillende kwaliteitsniveaus met bijbehorende beheersmaatregelen. Voor gedetailleerde informatie over de beheersmaatregelen zie bijlage 2.

Kwaliteitsniveau A

Het groen in kwaliteitsniveau A heeft een net verzorgde uitstraling. Er is weinig blad, onkruid of zwerfvuil en de beplanting ziet er mooi gesloten uit.

Algemeen

Vuil:	- nauwelijks zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 1- 5% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 20% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,10 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-50 mm
	- maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 5-10 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau B

Het groen in kwaliteitsniveau B ziet er iets minder verzorgd uit. Dit komt doordat in dit niveau wel op enkele plekken in het beplantingsvak zwerfvuil, blad of onkruid toegestaan is.

Algemeen

Vuil:	- weinig zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 5-20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,20 – 0,30 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 - 0,30 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-70 mm - maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 10-15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau C

Het groen in kwaliteitsniveau C heeft een rommelige uitstraling. Er is namelijk redelijk veel zwerfvuil, blad of onkruid in het beplantingsvak aanwezig. De inboet van bomen verandert in dit niveau van 100% naar 80%. In de praktijk betekent dit dat er per locatie wordt gekeken of het van belang is om de boom terug te planten. Indien het niet van belang is wordt er besloten de boom niet terug te planten.

Algemeen

Vuil:	- meerdere stukken zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- >20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- >40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,30 – 0,60 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,30 - 0,50 m
Bomen:	- inboet heesterbeplanting 1%
Gras:	- 80% inboet
mm	- maximale grashoogte 60-80 mm
	- maximaal 10 mm verschil - overbegroeiing >15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 3 m ²

5. Onderzoeksmethode

Methode

Om verschillende kwaliteitsniveaus te kunnen bepalen, is er gekeken naar voorbeelden binnen de gemeente. Voorbeeldboeken geven een vijf tot zestal kwaliteitsniveaus aan. Voor de gemeente Spijkenisse is gekozen voor 3 kwaliteitsniveaus: Niveau A, B en C. Voor de verschillende onderdelen wat betreft beheermaatregelen is gekeken welk beeld er het beste past bij Niveau A en welk beheermaatregelen daar bij aansluiten. Op basis daarvan zijn de percentages en de frequenties tot stand gekomen.

Om het onderzoek te ondersteunen is eerst de aanleiding en het doel goed in beeld gebracht. Dit heeft er voor gezorgd dat er een goede hoofdvraag geformuleerd kon worden. De deelvragen zorgen er voor dat er antwoord op de hoofdvraag gegeven kan worden.

Fig. 5.1. Afbeelding Fokke en Sukke

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau 1e 3 jaar			Gem. kosten / beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604	604	300	502
Opgaande heesters	1471	1054	604	1043
Lage heesters	1600	1217	579	1132
Vaste planten	1391	1236	0	1313
Gras	689	437	152	426
Kruidenmengsel	485	470	422	459
Bomen in verharding	1117	1094	1079	1097
Bomen in open grond	1106	1066	1041	1071
Totale kosten (per 100m²)	1058	897	597	880

Fig. 6.1. Onderhoudskosten eerste drie jaar

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau per jaar			Gem. kosten/ beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	135	79	41	85
Opgaande heesters	502	259	120	294
Lage heesters	480	307	137	308
Vaste planten	420	329	-	375
Gras	229	111	47	129
Kruidenmengsel	131	126	110	122
Bomen in verharding	28	16	8	17
Bomen in open grond	15	1	1	6
Totale kosten (per 100m²)	1940	1228	464	1211

Fig. 6.2. Onderhoudskosten vanaf drie jaar

6. Resultaten van het onderzoek

In het onderzoek zijn de aanleg- en beheerkosten van verschillende beheercategorieën uitgezocht. Het gaat om de volgende beheercategorieën; bosplantsoen, opgaande heesters, lage heesters, vaste planten, gras, kruidenmengsel, bomen in verharding en bomen in open grond. Het complete overzicht (de werkpakketten) van welke handelingen gedaan moeten worden bij aanleg en beheer en hoe de beheerkosten zijn opgebouwd zijn in bijlagen 1 en 2 van het onderzoek te vinden.

Binnen kwaliteitsniveau A, B en C zijn de aanlegkosten hetzelfde, de kosten worden pas anders bij de beheersmaatregelen.

Hiernaast is een globaal overzicht van de beheerkosten weergegeven.

In tabel 6.1 zijn de beheerkosten voor de eerste drie jaar in beeld gebracht. Deze eerste drie jaren zijn er intensievere beheersmaatregelen nodig om de beplantingsvakken goed gesloten te krijgen. Na het derde jaar wordt het beheer minder intensief, doordat de beplantingsvakken gesloten zijn. In tabel 6.2 is te zien dat de beheerkosten per niveau aanzienlijk lager worden.

De kosten voor het beheer van kwaliteitsniveau A en B liggen de eerste drie jaar dicht bij elkaar. Kwaliteitsniveau C heeft veel lagere kosten voor de beheersmaatregelen in de eerste drie jaar. Uiteraard zijn deze verschillen ook goed zichtbaar in de beplantingsvakken, doordat er meer vuil en onkruid aanwezig is. Na het derde jaar ontstaan er drie duidelijk verschillende kwaliteitsniveaus, zowel in beeld als in kosten. Kwaliteitsniveau A is representatief, met een goed verzorgd beplantingsvak. Kwaliteitsniveau B is eenvoudig en functioneel, met een acceptabel verzorgd en groene beplanting. Kwaliteitsniveau C ziet er wat rommelig uit, waarbij er onkruid en kale plekken in het beplantingsvak aanwezig zijn.

In de groene openbare ruimte bestaan vele vormen van participatie. Bewoners kunnen deelnemen aan het maken van plannen of, aan het realiseren en het onderhouden van groen. Echter de standaard burger bestaat niet, sommige mensen staan te springen om een eigen bijdrage in de openbare ruimte te leveren. Anderen lijken niet of nauwelijks geïnteresseerd en zijn moeilijk in beweging te krijgen. Ook kan het zijn dat mensen verschillende kwaliteiten en voorkeuren hebben. Bureau Motivaction heeft onderzoek gedaan naar de diversiteit van burgers (burgerschapstijlen). Dit geeft inzicht in wat de groep burgers bezighoudt en motiveert. Welke behoeften hebben de burgers, hoe kunnen ze betrokken worden bij de publieke openbare ruimte en op welke manier kunnen ze het beste aangesproken worden. Er zijn vier verschillende burgerschapstijlen te onderscheiden.

- **Plichtsgetrouwen (ca. 16% van de bevolking)**

Deze burgers zijn relatief ouder, behoudender en sociaal minder geëmancipeerd. Hun idee van de buurt is vaak beperkt tot de naaste burens en buurtvoorzieningen. Zij zijn wel te betrekken bij hun buurt, bijvoorbeeld voor een schoonmaakactie. Plichtsgetrouwen hebben moeite met snelle maatschappelijke en technologische veranderingen. Benaderen via 'social media' is dus lastig.

- **Verantwoordelijken/ Actieven (ca. 28% van de bevolking)**

Deze groep burgers zijn sociaal geëmancipeerd, tolerant en hoogopgeleide burgers met bestuurlijke betrokkenheid. Ze zijn gericht op de buitenwereld, maar hebben ook aandacht voor hun eigen leefomgeving. Hun buurtbetrokkenheid heeft een nadruk op buurtpreventie, directe beïnvloeding van beleidsmakers, zelfbeheer van openbaar groen en een relatief hoog lidmaatschap van buurtverenigingen. Ze zijn via 'social media' goed bereikbaar. In deze groep ontbreken de groepen Nieuwe Nederlanders met Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse achtergrond.

- **Buitenstaanders (ca. 32% van de bevolking)**

Zij zijn de drukke anderhalfverdieners met een beperkt sociaal engagement en cultureel geslotenheid. Deze groep heeft weinig vertrouwen in de overheid en vindt het lastig om samen te leven met mensen met een andere levensstijl. Hun buurtbetrokkenheid uit zich in activiteiten op de basisschool, de speeltuin, een buurtbarbecue etcetera. Buitenstaanders zijn praktisch

ingesteld en gericht op genieten en gezelligheid.

- **Pragmatici (ca. 24% van de bevolking)**

Dit zijn vaak jonge ondernemende mensen met een breed netwerk maar wel met een lokaal gebonden werk. De buurt is belangrijk als plek voor sociale knooppunten: terrasjes, trapveldjes in het park, trimmen, fitnesscentra enzovoorts. Genieten is erg belangrijk. Hun buurtbetrokkenheid is veelal incidenteel, bijvoorbeeld als hun belangen in het geding zijn zoals bij een parkeerinspraak.

- **Dominante stijl per locatie**

Het is niet zo dat een burgerschapstijl toe te wijzen is aan een specifieke buurt, of andersom. Binnen een buurt kunnen totaal verschillende bewonersgroepen samenleven. Wel is het zo dat er vaak een dominerende groep in een gebied voorkomt. Er kan dan rekening gehouden worden met hun (algemene!) kenmerken als er een participatietraject opgestart wordt. Om een eerste beeld te krijgen van de locatie waar je participatie wilt gaan toepassen, kunnen gegevens geraadpleegd worden over bijvoorbeeld inkomen, leeftijd, culturele achtergrond en buurttevredenheid.

(bron: Participatie @ groene ruimte, 2012, Frans van den Goorbergh en Juul Scheffers, landwerk)

Burgerschapstijl koppelen aan kwaliteitsniveau

Indien de gemeente Spijkenisse een (deel van de) wijk gaat herinrichten, kan gekeken worden of er burgerschapstijlen in die wijk aanwezig zijn die betrokken kunnen worden bij het project (participatie). Tevens is het dan mogelijk om te kijken of de dominante burgerschapstijl(en) gekoppeld kan worden aan een kwaliteitsniveau A, B of C.

Plichtsgetrouwen zijn relatief ouder en veel bezig met hun directe leefomgeving. Van belang voor deze groep is dat het groen dus in de directe omgeving aanwezig is. Alleen dan zijn zij bereid te helpen met buurtacties. Verantwoordelijken/Actieven zijn sociaal geëmancipeerde, hoogopgeleide burgers. De betrokkenheid van deze burgers is groot. De straal waarin het groen in de woonbuurt van de Verantwoordelijken/Actieven voor mag komen kan dus aardig groot zijn. Om dat dit hoogopgeleide mensen zijn, zal er ook een kwalitatief hoge verwachting zijn van het groen. Het kwaliteitsniveau van het groen kan dus bij Niveau A zijn. Buitenstaanders zijn vooral praktisch ingericht en houden van gezelligheid en genieten. Deze groep is niet echt

7. Burgerstijlen

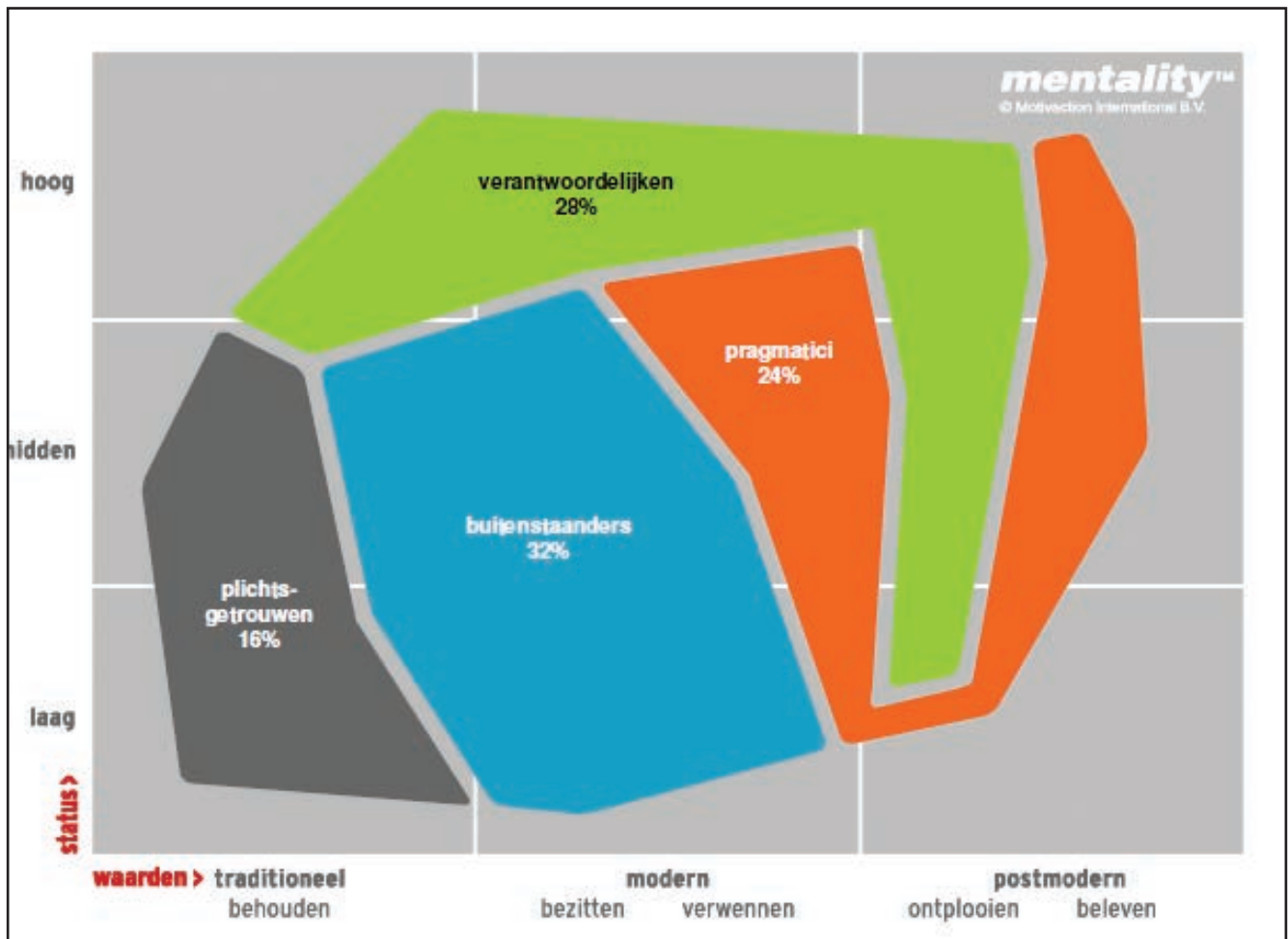

Fig. 7.1. Burgerschapstijlen in tabel

bezig met hun directe leefomgeving. Het kwaliteitsniveau voor deze groep zou C of B kunnen zijn. Niveau C vanwege het feit dat ze weinig tot geen interesse hebben voor de leefomgeving. Kwaliteitsniveau B vanwege het feit dat het wel genietters zijn en houden van gezelligheid. Pragmatici zijn jonge ondernemende mensen met een breed netwerk en lokaal gebonden werk. Voor deze groep geldt dat de buurt met sociale knooppunten belangrijk is, maar buurtbetrokkenheid is gering. Kwaliteitsniveau C kan dan ook goed bij deze groep aansluiten.

Als al deze verschillende burgerschapstijlen verdeeld zijn in de gemeente Spijkenisse, kan er best een gevarieerd beeld van het groen in de openbare ruimte ontstaan!

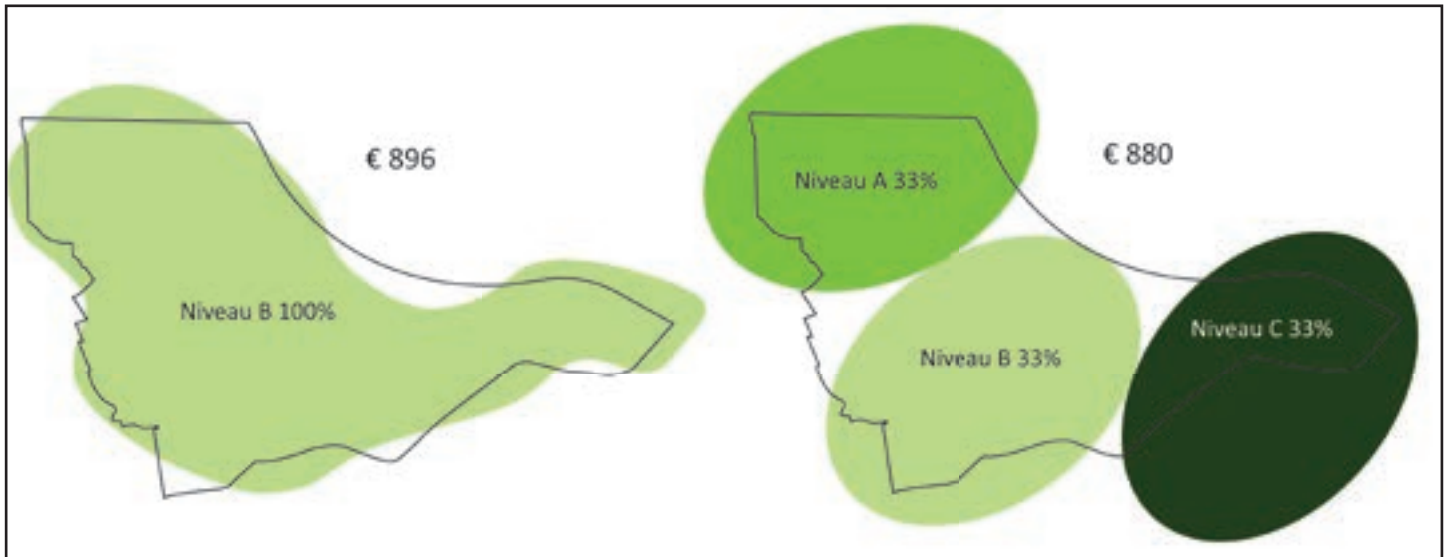

Fig. 8.1. Conclusiekaart

8. Conclusie

De totale kosten per onderhoudsniveau zijn hieronder per beheercategorie zichtbaar gemaakt in een tabel. Het financiële budget dat gemeente Spijkenisse beschikbaar heeft is niveau B, er wordt vanuit gegaan dat ook het beheerniveau nu B is in de gemeente. Aan de hand van dit tabel kan bekeken worden of er ruimte is binnen het huidige budget om verschillende kwaliteitsniveaus toe te kennen aan de openbare ruimte van de gemeente Spijkenisse.

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau			Gem kosten/beheercategorie (A: 33% B: 33% C: 33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604,00	604,00	300,00	502,00
Opgaande heesters	1471,00	1054,00	604,00	1043,00
Lage heesters	1600,00	1217,00	579,00	1132,00
Vaste planten	1391,00	1236,00	0,00	1313,00
Gras	689,00	437,00	152,00	426,00
Kruidenmengsel	485,00	469,00	422,00	459,00
Bomen in verharding	1117,00	1094,00	1079,00	1097,00
Bomen in open grond	1106,00	1066,00	1041,00	1071,00
Totale kosten (per 100m²)		896,00		880,00

De gemiddelde kosten voor de verschillende beheercategorieën op Niveau B bedraagt €896. Door te kijken naar de gemiddelde kosten per categorie, kan nagegaan worden of deze kosten hoger, gelijk of lager zijn dan de gemiddelde beheerkosten (Niveau B). De gemiddelde kosten per beheercategorie laten zien dat de kosten lager zijn dan Niveau B (€ 880,00). Dit betekent dat er marge is om een gebied naar een hoger onderhoudsniveau te tillen. Wat geconcludeerd kan worden is dat wanneer er meer C Niveau gebieden gecreëerd worden, er ruimte ontstaat om óf Niveau C naar een hoger beheerniveau te tillen óf het gebied van Niveau A te vergroten.

9. Aanbevelingen

Het is duidelijk geworden dat met het huidige beheerbudget meerdere kwaliteitsniveaus bereikt kunnen worden. Om het beeld helder en goed te krijgen is het belangrijk om nog een aantal onderwerpen uit zoeken. Het is dan ook aanbevolen onderstaande onderwerpen nog nader te onderzoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?
- Op welke plekken binnen de gemeente kunnen diverse niveaus toegepast worden binnen het onderhoudsbudget?

Bovengenoemde onderzoeken geven een totaal beeld voor de toe te passen toekomstige beheerniveaus en bijbehorende (huidige!) beheerkosten voor de gemeente Spijkenisse.

10. Bronvermelding

Internet tekst

Burgerschapstijlen (30-05-2013)
<http://www.annekekrakers.nl/wp-content/uploads/2010/12/Burgerschapstijlen.pdf>

Internet afbeeldingen

Afbeelding 4.9
<http://www.drachtplanten.nl/PLD.Fotos/BijpIC/Chelidonium/Chelidonium.htm>
Afbeelding 4.10
<http://www.lageschaar.nl/nl/foto-album/1/fleur-robuste.html>
Prunus afbeelding blz. 10 en voorpagina
<http://www.sxc.hu/browse.phtml?f=search&txt=cherry+blossom&w=1&x=37&y=3>
Afbeelding 7.1
vanuitdevissenkom.blogspot.com

Literatuur:

Alterra, (2001). *Het Groene Boek Tijdnormen aanleg & onderhoud van natuur, groen en recreatieve voorzieningen ingedeeld volgens RAW-systematiek*, Wageningen
IPC groene ruimte Arnhem. (1997). *Tussen beplantingsplan en eindbeeld, het beheer van bosplantsoen*, Arnhem
Rob van der Ham (red.), (2010) *Groen goed - Handreiking kwaliteit openbaar groen*, Sdu Uitgevers Den Haag
Frans van den Goorbergh, Juul Scheffers, (2012). *Participatie@groeneruimte*, Landwerk Wageningen

Overige bronnen

Begeleiding Ingrid Blokland, ontwerper Openbare Ruimte
Begeleiding Hans Jacobse, docent hogeschool Van Hall Larenstein
Begeleiding Hans de Boer, beleidsmedewerker Beheer Openbare Ruimte

1. Werkpakketten beheercategorieën

Werkpakket A- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket B- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket C- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

2. Beschrijving beheermaatregelen

- Bosplantsoen
- Bomen
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel

Werkpakketten beheernivea A, beheerniveau B, beheerniveau C

Beschrijving beheermaatregelen

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

A

- **Schoffelen - uitmaaien**
1^e jaar schoffelen
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los geschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste drie jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
2^e jaar schoffelen
Hierbij wordt het te bewerken oppervlak per jaar met 20% verminderd. Dit is mogelijk omdat de beplanting zich steeds meer gaat sluiten, waardoor onkruidgroei wordt geremd.
3^e jaar uitmaaien
Uitgangspunt is dat de beplanting grotendeels heeft gesloten. Schoffelen kan worden ingeruild voor uitmaaien van de randrijen
- **Inboet**
De inboet van bosplantsoen gebeurt in beheerniveau A maximaal 3 jaar na aanleg en wordt gesteld op 3%, na 3 jaar is de beplanting gesloten en heeft inboeten niet veel zin meer.
- **Randensnoei vanaf 2^e jaar**
Vanaf het tweede jaar worden de randen eenmaal per jaar gesnoeid. Het snoeien is gericht op het verwijderen van overhangende takken.
- **Zwerfvuil**
1^e jaar
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar elke week volledig van het oppervlak verwijderd.
2^e jaar
Het zwerfvuil wordt het tweede jaar ieder week verwijderd, alleen wordt er een oppervlak verwijderd van 80%.
3^e jaar en volgende jaren
Het zwerfvuil wordt het derde jaar ieder week verwijderd, er wordt een oppervlak verwijderd van 60%.
- **Blad ruimen**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar op 60% van het oppervlak.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

B

- In beheerniveau B wordt er vanaf het tweede jaar uitgemaaid. Het bewerkingspercentage verandert van 80% naar 60%. Dit houdt in dat er meer onkruid te vinden is in dit beheerniveau.

- Vanaf het derde jaar gaat het bewerkingspercentage naar 40%. Een groot deel van het bosplantsoen zal dan al dichtgegroeid zijn. Op een aantal plekken zullen ongewenste kruiden groeien.
- Het zwerfvuil wordt in beheerniveau B vanaf het derde jaar om de week gedaan i.p.v. elke week in beheerniveau A,
- Het bewerkingspercentage voor het verwijderen van blad verandert in beheerniveau B van 60% naar 40%. Alleen de zichtranden zullen ontdaan worden van blad.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

C

- In beheerniveau C wordt het bosplantsoen na aanleg niet meer geschoffeld, maar uitgemaaid. Dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Dit betekent dat een groot deel van het jaar er massaal onkruid in het bosplantsoen zal staan.
- Het tweede jaar gaat het bewerkingspercentage naar 60%, dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Een deel van het bosplantsoen is dichtgegroeid. De open plekken in het beplantingsvak zullen veel onkruid bevatten.
- In het derde jaar wordt het bewerkingspercentage 40%. Het bosplantsoen zal bijna gesloten zijn op de open plekken zal redelijk veel onkruid te vinden zijn.
- Blad wordt in het eerste jaar voor 40% verwijderd. Dit zal voornamelijk gebeuren langs de randen van het beplantingsvak.
- Vanaf het tweede jaar wordt het blad voor 30% bewerkt. Nu wordt het blad niet meer afgevoerd maar het bosplantsoen ingeblazen.

Beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in opengrond beheerniveau A

Algemeen:

De beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in open grond verschillen nauwelijks. Bij bomen in verharding is er sprake van een boomspiegel, die regelmatig wordt geschoffeld. Bij bomen in open grond kunnen boomspiegels voorkomen (in het grasoppervlak), maar is hier buiten beschouwing gelaten. De boom is opgenomen in het opstakel maaien (beheergroep gras).

- **Schoffelen**
Bomen in verharding hebben standaard een boomspiegel. Deze werkzaamheden worden gelijktijdig met het overige schoffelwerk uitgevoerd.
- **Algemene controle**
Jaarlijks worden de bomen gecontroleerd. De controle richt zich op het voorkomen van gebroken boompalen, lossen of knellende boombanden, ziekten, gebroken takken, te laagstandige takken, plakoksels, dubbele koppen en / of zuigers (= takken die te sterk groeien ten opzichte van de rest waardoor de overige takken belemmerd worden in hun ontwikkeling.)
- **Inboet**
De eerste jaren worden niet aangeslagen bomen ingeboet. Het inboeten gebeurt met nadruk bij bomen in verharding (beeld) en bomen in gras. Bomen in beplanting hebben vooral in de beginfase een dominerende rol terwijl in een later stadium inboet ook wel achterwege kan blijven.
- **Verwijderen opschot**
Met name jonge bomen vormen de eerste jaren uitlopers op de stam. Dit moet worden verwijderd. Ook kunnen er door het snoeien adventief knoppen tot ontwikkeling komen in de kroon. Dit wordt waterlot genoemd en moet ook worden verwijderd, om de kroonontwikkeling niet te belemmeren.
- **Begeleidingssnoei**
Onder begeleidingssnoei wordt verstaan d.m.v. snoei zorg te dragen dat de boom de gewenste habitus krijgt. Hierbij worden alle storende elementen verwijderd (zoals, takken die dwars door de kroon heen groeien, dubbele koppen) In

het A-niveau start dit werk al in het derde jaar.

- **Water geven**
Met name de eerste jaren is verdroging het grootste gevaar bij aangeplante bomen. De hoeveelheid water per keer en de frequentie van het water geven hangt af van de weersomstandigheden.
In het A-niveau wordt geen enkel risico genomen en worden de bomen hoogfrequent voorzien van een watergift. (8-6 x/jr)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 6x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het derde jaar en voor een derde van de bomen

In beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A en B, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 4x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het vijfde jaar en voor een vijfde van de bomen. Hierbij zullen bomen zich naar de omstandigheid zich ontwikkelen en de snoei richt zich op doorloophoogte en veiligheid.
- Controle werkzaamheden richten voornamelijk op veiligheid en ziekten.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau A

- **Schoffelen**
1^e en 2^e jaar
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los gesschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste en het tweede jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
3^e jaar en volgende
Schoffelen wordt in het derde jaar zesmaal per jaar gedaan op 80% van het gehele oppervlak. Er wordt 80% geschoffeld omdat ervan uitgegaan wordt dat de beplanting voor een deel is dichtgegroeid.
- **Opbinden en knippen**
Vaste planten, die opgaand zijn, moeten vaak aangebonden worden. Dit betekent dat er tonkinstokken worden bijgezet om de bloeistengels te kunnen ondersteunen. Er zit veel massa blad bovenaan de steel. De tak is snel gegroeid dus deze biedt niet altijd voldoende steun om de massa te kunnen dragen.
Meeste vaste planten worden in het najaar getopt (gedeeltelijk afgeknipt) voor een netter beeld en in het voorjaar worden de afgestorven takken weg geknipt. Wanneer een vaste plant een herbloei moet krijgen dan zal deze na de bloei direct moeten worden afgeknipt om zaadvorming te voorkomen en wat de herbloei zal stimuleren.
- **Verzamelen en afvoeren vrijgekomen materiaal**
Het vrijgekomen materiaal wordt verzameld en afgevoerd.
- **Inboet**
De inboet van de vaste planten in beheerniveau A bestaat uit 2%.
- **Voorjaars schoonmaak**
In het vroege voorjaar (februari-maart) worden de beplantingsvakken ontdaan van zwerfvuil, worden dode takken verwijderd en wordt het plantvak onkruidvrij gemaakt. In de eerste jaren kunnen eventueel ook nog planten worden ingeboet. Na het derde jaar zal inboeten niet meer nodig zijn en richt het voorjaarswerk zich voornamelijk op zwerfvuil verwijderen en het verwijderen van afgestorven plantendelen. Het bewerkingspercentage is gesteld op 60%.
- **zwerfvuil**

Al het voorkomende zwerfvuil wordt iedere week verwijderd uit het gehele werkveld. Dit geeft een opgeruimd beeld.

- **Bladruimen (blazen en afvoeren)**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar, dit gebeurt over het gehele werkgebied. Er zal geen of nauwelijks blad in de border liggen.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau B

In beheerniveau gelden dezelfde maatregelen als in beheerniveau A. Er is een groot verschil met beheerniveau A en dat is het zwerfvuil verwijderen. Dit wordt in beheerniveau B na het tweede jaar maar voor 80% gedaan en om de week i.p.v. elke week. Er zal in dit beplantingsvak op enkele plekken kleine stukken zwerfvuil te vinden zijn.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau C

Vaste planten komen niet in beheerniveau C voor.

Beheermaatregelen voor gras beheerniveau A

- Rollen voor 1^e maaibeurt
Vlak voor de 1^e maaibeurt wordt het ingezaaide gras gerold. Om te voorkomen dat de jonge plantjes losgetrokken worden tijdens het maaien. Het gekiemde gras heeft de grond namelijk los gemaakt. Ook wordt de draagkracht van de grond verbeterd.
- Maaien
Het gras wordt elke week gemaaid met een maaimachine. Het gras krijgt door het regelmatige maaien een strak uiterlijk en ook onkruiden hebben niet veel overlevingskans..
- Bijmaaien
Per 4 maaibeurten wordt er bijgemaaid. Hiermee wordt bedoelt rondom de obstakels en de kanten van het gras worden gemaaid. Dit om overgroei te verwijderen.
- Zwerfvuil opruimen
Het zwerfvuil wordt iedere week uit het gehele werkgebied verwijderd. Op deze manier is er geen/ nauwelijks zwerfvuil te vinden op het gras.
- Bladruimen
In de periode oktober tot/met december wordt het blad tweemaal verwijderd. Uitgangspunt is dat ca 70% van het gras oppervlak moet worden verwijderd. Een deel van het blad hoeft niet verwijderd te worden omdat aangenomen wordt dat dit wegwaait.
(De periode oktober t/m december wordt genomen, omdat eind oktober gemiddeld de populieren hun blad kwijt zijn, dan volgen de andere planten en in december is er vaak plataanblad en essenblad aanwezig)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- De maaifrequentie verlaagd is naar eenmaal per 9 dagen
- De frequentie voor het bijmaaien verlaagd is naar driemaal per maaiseizoen
- Het zwerfvuil verwijderen na het eerste jaar om de week gebeurd voor 80%
- De het bewerkingspercentage verwijderen van blad maximaal 50% is, (dus 50% van het oppervlak wordt bewerkt.)

In de beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die van beheergroep A en B, maar is de frequentie en het bewerkingspercentage sterk verlaagd

- De maaifrequentie is nu om de 14 dagen
- Het bijmaaien wordt tweemaal per seizoen gedaan
- Het zwerfvuil wordt een bewerkingsfactor van 60 % gegeven. Bij het verwijderen van zwerfvuil worden alleen de grotere elementen verwijderd.
- Blad wordt voor 30% verwijderd. Dat wil zeggen dat 60 % van het oppervlak ontdaan wordt van blad. In de praktijk komt dit neer op plekken met concentraties van afgevallen blad.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

A

- **Maaien**
Het kruidenmengsel wordt eenmaal in het jaar met een cyclomaaiër gemaaid.
- **Oprapen en afvoeren**
Na een periode van drogen wordt het maaisel verzameld en afgevoerd.
Het drogen is noodzakelijk om het zaad goed te laten afrijpen zodat het uit de zaaddozen vrij komt. Afhankelijk van het weer wordt er gerekend met maximaal een dag of 14.
Opm:
Het is belangrijk naar het weer te kijken voordat er gemaaid gaat worden, op deze manier kan het gunstigste maaimoment worden gekozen.
Als het te vochtig is, dat gaan de zaaddozen smetten en dit is niet ten goede voor het zaad. Is het droogweer, dan is het vaak met een dagje liggen al droog.
Het maaisel wordt afgevoerd naar een centraalpunt waar het wordt verwerkt.
- **Selectief maaïen**
De storende planten/ niet gewenste soorten worden verwijderd uit het kruidenmengsel vak. Deze soorten drukken anders door de snelle groei de gewenste soorten weg. Hun zaden kunnen het jaar erna ervoor zorgen dat de groei van de gewenste soorten wordt beperkt. Uiteindelijk ontstaat er dan een kruidenmengsel dat niet gewenst is.
Het gaat hier met name om plantensoorten als Ridderzurig, Brandnetel, Melde, en diverse grassen.
- **Zwerfvuil opruimen**
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar ieder week van het gehele werkveld verwijderd. In het kruidenmengsel zal geen of nauwelijks zwerfvuil liggen.
- **Zwerfvuil opruimen** (vanaf 2^e jaar)
Het zwerfvuil wordt vanaf het tweede jaar om de week voor 80% van het gehele werkveld verwijderd. De grote en middel grote elementen zwerfvuil worden verwijderd. Dit houdt in dat er kleine elementen zwerfvuil in het kruidenmengsel achter zullen blijven.
- **Bladruimen**
Het blad wordt in het najaar tweemaal

verwijderd van het gehele werkveld. Er zal geen of nauwelijks blad in het kruidenmengsel liggen.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

B

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau B hetzelfde als in beheerniveau A. Alleen het blad wordt op een lagere bewerkingspercentage verwijderd niet de 100% als in beheerniveau A, maar voor 80%.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

C

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau C hetzelfde als in beheerniveau A en B, alleen het bladruimen wordt op een lagere bewerkingspercentage uitgevoerd, niet over 100% van beheerniveau A, maar voor 20% in beheerniveau C.

Kwaliteit van het *groen* in de *openbare ruimte*

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk
en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Onderzoek opgesteld door: Lotte Broersma
Studentennummer: 880908102
Opleiding: Hogeschool Van Hall Larenstein
Management Buitenruimte

Begeleiding: Hogeschool Larenstein: Hans Jacobse
Gemeente Spijkenisse: Liesbeth Bernoster,
Ingrid Blokland, Hans de Boer

Datum: Juni 2013

Hierbij presenteer ik u met trots mijn onderzoek naar kwaliteit van het groen in de openbare ruimte. Dit onderzoek is een onderdeel van mijn afstudeeropdracht voor de afstudeerrichting Management Buitenruimte, hiermee sluit ik mijn 4-jarige studie Tuin- en Landschapsinrichting af.

Dit rapport is in opdracht van de gemeente Spijkenisse geschreven en een onderdeel van de afstudeeropdracht van de hogeschool Van Hall Larenstein.

Het onderzoek vormt een basis om groenkwaliteit in beeld te krijgen en op deze manier de mogelijkheid te creëren om met beheerniveaus te gaan schuiven. Door de burgerschapstijlen uit te zoeken kan er een koppeling worden gemaakt tussen het beheer en de plaats waar het beheer wordt uitgevoerd.

Tijdens mijn afstuderen ben ik begeleid door Hans Jacobse vanuit school en Ingrid Blokland, Liesbeth Bernoster en Hans de Boer van de gemeente Spijkenisse. Ik zou hen graag willen bedanken voor de input en leuke en leerzame tijd. Ik kijk terug op een leerzame tijd zowel op vakgebied als op persoonlijk gebied.

Samenvatting

Dat Spijkenisse groen is vooral goed te zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. De afgelopen jaren heeft de gemeente Spijkenisse fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Vanuit het huidige beheer lijkt er nu adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Van belang is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

De aantrekkelijkheid van openbaar groen wordt op twee manieren ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van de gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun beeld en voorkeuren voldoet. Vanuit het oogpunt van de gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën.

Het toewijzen van kwaliteitsniveaus aan het groen in de openbare ruimte, geeft helderheid en overzicht in het financiële deel van het beheer en de uitstraling van het groen.

Drie verschillende kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte zijn financieel uitgewerkt. Voor gemeente Spijkenisse geldt dat het budget ingesteld is op kwaliteitsniveau B. Per kwaliteitsniveau is uitgezocht welke beheersmaatregelen (en handelingen) toegepast moeten worden, om te zorgen dat de kwaliteitsniveaus op het gewenste niveau blijven.

Hoe hoger het kwaliteitsniveau, hoe intensiever het beheer en hoger uiteindelijk de kosten zijn.

De burgerschapsstijlen geven aan wat voor soort type burgers er in een gemeente kunnen wonen. Afhankelijk van de burgerschapsstijl kan participatie van de burgers wenselijk zijn bij een project. Ook kan inzichtelijk gemaakt worden welke kwaliteit de burgerschapsstijlen stellen aan het groen in de openbare ruimte.

Geconcludeerd kan worden dat voor de eerste drie jaren de onderhoudskosten voor kwaliteitsniveau A en B niet veel van elkaar verschillen. Kwaliteitsniveau C daarentegen wel, deze is beduidend lager. Wanneer er gekeken wordt naar beheerkosten per beheercategorie valt op dat de gemiddelde beheerkosten lager uitvallen dan kwaliteitsniveau B. Dit houdt dus in dat er enige speelruimte is om óf meer kwaliteitsniveau A toe te passen binnen de gemeente óf om voor kwaliteitsniveau C hogere beheereisen te kunnen stellen.

Om een en ander nog beter in beeld te kunnen krijgen is het van belang om een aantal onderwerpen nog nader uit te zoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?

Voorwoord

Samenvatting

Inhoud

1. Inleiding	Blz. 11
- Context	
- Aanleiding tot dit onderzoek	
- Doelstelling	
- Hoofdvraag	
- Deelvragen	
2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?	Blz. 12
3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte?	Blz. 14
4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?	Blz. 16
5. Onderzoeksmethode	Blz. 18
6. Resultaten onderzoek	Blz. 20
7. Burgerstijlen	Blz. 22
8. Conclusie	Blz. 24
9. Aanbevelingen	Blz. 26
10. Bronvermelding	Blz. 29
11. Bijlagen	Blz. 31

1. Inleiding

Context

Dertig jaar geleden presenteerde Spijkenisse zich als een groene groeistad. Met een stadsstructuur van groene vingers met daar tussen de wijken en buurten. De groeiperiode is al jaren geleden geëindigd, maar er is vastgehouden aan de oorspronkelijke groene uitgangspunten. Dat Spijkenisse groen is kan men vooral goed zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. Of je nu door het Hartelpark fietst, een wandeling maakt met de hond door de wijk of met de kinderen speelt op het gazon voor de deur, het groen kan overal ervaren worden. Binnen de gemeente Spijkenisse is dan ook ruim voldoende groen aanwezig. Volgens gegevens van het Milieu & Natuurcompendium was er in 2009, binnen 500 meter, gemiddeld meer dan 165m² groen per woning beschikbaar. Binnen het verstedelijkt gebied van Rotterdam stond Spijkenisse daarmee aan de top van groene gemeenten.

De afgelopen jaren heeft de gemeente overigens fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Helaas zijn nieuwe bezuinigingsronden onvermijdelijk. Tot nu toe lijkt er adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Er wordt bezuinigd zonder een realistisch beeld te hebben van de gevolgen voor het openbaar groen of dat de bezuiniging wellicht gerealiseerd kan worden door bijvoorbeeld een efficiëntere werkwijze of het stellen van prioriteiten per gebied. Overal in de gemeente wordt hetzelfde beheer toegepast, zonder zich af te vragen of dit op bepaalde plakken wenselijk is en wat in sommige gevallen in versobering resulteert.

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

Hoofdvraag

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Deelvragen

- Aantrekkelijk groen, wat is dat?
- Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte
- Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

aan·trek·ke·lijk

1 lekker, verlokkelijk, aanlokkelijk, attractief, pakkend, prettig, voordelig

aanminnig, aanvallig, ooglijk, appetijtelijk, bekoorlijk, betoverend, knap, lekker, lief, verleidelijk

2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?

Aantrekkelijk, wordt in het woordenboek o.a. omschreven als mooi, prettig om te zien, attractief en ooglijk. Wanneer er wordt gesproken over aantrekkelijk groen in de openbare ruimte doelt men op een bepaalde kwaliteit. Een kwaliteit waardoor personen zich aangenaam en prettig voelen in of in de nabijheid van het groen waar zij vertoeven. Overigens kan de aantrekkelijkheid van openbaar groen op twee manieren worden ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van een gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun standaard en voorkeuren voldoet. Deze voorkeuren kunnen variëren van een breed aanbod van goed verzorgde beplanting en bomen, dichtbegroeid, bloeiende heesters en gladde gazons tot geasfalteerde fiets- en voetpaden, openheid en voorzieningen als trapveldjes en speeltuinen voor de jeugd. Vanzelfsprekend wil de gebruiker het liefst nog een combinatie van al het genoemde.

Vanuit het oogpunt van een gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën. Een gemeente dient bij de keuze van de inrichting van groen in de openbare ruimte te opereren binnen de financiële kaders en of het groen functioneel en te beheren is. Uiteraard wordt rekening gehouden met de wensen van bewoners, maar deze kunnen helaas niet altijd toegepast worden.

Binnen een gemeente kan de aantrekkelijkheid en de kwaliteit van het groen mede variëren door de beheerskosten. De gemeentebegroting stelt een maximaal budget voor het onderhouden van groen en met dit budget dient de hele stad worden onderhouden. Ook de locatie van het groen speelt een rol in de kwaliteit van het groen. Niet alle gebieden binnen de gemeente behoeven dezelfde kwaliteit te hebben. Sterker nog dit is niet altijd wenselijk, denk hierbij bijvoorbeeld aan een stadscentrum en een bedrijventerrein.

Gemeentebreed kan de mate van aantrekkelijkheid van het groen dus variëren en kunnen verschillende kwaliteitsniveaus voor het beheer worden toegepast. Het toekennen van deze verschillende beheersniveaus kan er voor zorgen dat de huidige onderhoudsbudgetten niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat.

3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de buitenruimte?

Door het toewijzen van kwaliteit aan groen gebieden binnen de gemeente, wordt het voor de gemeente inzichtelijk waar welke kwaliteit groen ligt in de openbare ruimte. De kwaliteit van het groen wordt gerealiseerd door de beheermaatregelen, dus wanneer de kwaliteit bepaald is worden daar automatisch de beheermaatregelen aan gekoppeld. De beheermaatregelen geven het budget aan die een beheerniveau kost om het op niveau te houden. Wanneer de kwaliteit en het beheer dus duidelijk in kaart gebracht zijn, ontstaat de mogelijkheid om kwaliteit aan te passen en direct te zien welke gevolgen dat voor het beheer en de kosten met zich meebrengt. Er ontstaat dan de mogelijkheid om met beheerniveaus te gaan schuiven, zonder dat de kosten meteen omhoog gaan. Vb?

Beheerniveau A

Fig. 4.1. Heesters laag

Beheerniveau B

Fig. 4.2. Heesters laag

Beheerniveau C

Fig. 4.3. Heesters laag

Fig. 4.4. Gras

Fig. 4.5. Gras

Fig. 4.6. Gras

Fig. 4.7. Bosplantsoen

Fig. 4.8. Bosplantsoen

Fig. 4.9. Bosplantsoen

4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

Om te zorgen dat de beheerkosten voor de gemeente niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat, is belangrijk dat er verschillende kwaliteitsniveaus toegekend worden. Binnen de gemeente kan bekeken worden waar welk kwaliteitsniveau wenselijk is en kan respectievelijk niveau A, B of C toegekend worden. Het verschil in de drie kwaliteitsniveaus zit vooral in de uitvoering van de beheersmaatregelen. Hoe hoger het kwaliteitsniveau (niveau A), hoe hoger de frequentie van de beheersmaatregelen en hoe hoger uiteindelijk de kosten zijn. Gelet op de onderhoudsbudgetten zal er dus wel voor gezorgd moeten worden dat deze niet overschreden worden.

Hieronder is een globaal overzicht van de drie verschillende kwaliteitsniveaus met bijbehorende beheersmaatregelen. Voor gedetailleerde informatie over de beheersmaatregelen zie bijlage 2.

Kwaliteitsniveau A

Het groen in kwaliteitsniveau A heeft een net verzorgde uitstraling. Er is weinig blad, onkruid of zwerfvuil en de beplanting ziet er mooi gesloten uit.

Algemeen

Vuil:	- nauwelijks zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 1- 5% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 20% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,10 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-50 mm - maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 5-10 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau B

Het groen in kwaliteitsniveau B ziet er iets minder verzorgd uit. Dit komt doordat in dit niveau wel op enkele plekken in het beplantingsvak zwerfvuil, blad of onkruid toegestaan is.

Algemeen

Vuil:	- weinig zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 5-20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,20 – 0,30 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 - 0,30 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-70 mm - maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 10-15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau C

Het groen in kwaliteitsniveau C heeft een rommelige uitstraling. Er is namelijk redelijk veel zwerfvuil, blad of onkruid in het beplantingsvak aanwezig. De inboet van bomen verandert in dit niveau van 100% naar 80%. In de praktijk betekent dit dat er per locatie wordt gekeken of het van belang is om de boom terug te planten. Indien het niet van belang is wordt er besloten de boom niet terug te planten.

Algemeen

Vuil:	- meerdere stukken zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- >20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- >40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,30 – 0,60 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,30 - 0,50 m - inboet heesterbeplanting 1%
Bomen:	- 80% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 60-80 mm - maximaal 10 mm verschil - overbegroeiing >15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 3 m ²

5. Onderzoeksmethode

Methode

Om verschillende kwaliteitsniveaus te kunnen bepalen, is er gekeken naar voorbeelden binnen de gemeente. Voorbeeldboeken geven een vijf tot zestal kwaliteitsniveaus aan. Voor de gemeente Spijkenisse is gekozen voor 3 kwaliteitsniveaus: Niveau A, B en C. Voor de verschillende onderdelen wat betreft beheermaatregelen is gekeken welk beeld er het beste past bij Niveau A en welk beheermaatregelen daar bij aansluiten. Op basis daarvan zijn de percentages en de frequenties tot stand gekomen.

Om het onderzoek te ondersteunen is eerst de aanleiding en het doel goed in beeld gebracht. Dit heeft er voor gezorgd dat er een goede hoofdvraag geformuleerd kon worden. De deelvragen zorgen er voor dat er antwoord op de hoofdvraag gegeven kan worden.

Fig. 5.1. Afbeelding Fokke en Sukke

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau 1e 3 jaar			Gem. kosten / beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604	604	300	502
Opgaande heesters	1471	1054	604	1043
Lage heesters	1600	1217	579	1132
Vaste planten	1391	1236	0	1313
Gras	689	437	152	426
Kruidenmengsel	485	470	422	459
Bomen in verharding	1117	1094	1079	1097
Bomen in open grond	1106	1066	1041	1071
Totale kosten (per 100m²)	1058	897	597	880

Fig. 6.1. Onderhoudskosten eerste drie jaar

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau per jaar			Gem. kosten/ beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	135	79	41	85
Opgaande heesters	502	259	120	294
Lage heesters	480	307	137	308
Vaste planten	420	329	-	375
Gras	229	111	47	129
Kruidenmengsel	131	126	110	122
Bomen in verharding	28	16	8	17
Bomen in open grond	15	1	1	6
Totale kosten (per 100m²)	1940	1228	464	1211

Fig. 6.2. Onderhoudskosten vanaf drie jaar

6. Resultaten van het onderzoek

In het onderzoek zijn de aanleg- en beheerkosten van verschillende beheercategorieën uitgezocht. Het gaat om de volgende beheercategorieën; bosplantsoen, opgaande heesters, lage heesters, vaste planten, gras, kruidenmengsel, bomen in verharding en bomen in open grond. Het complete overzicht (de werkpakketten) van welke handelingen gedaan moeten worden bij aanleg en beheer en hoe de beheerkosten zijn opgebouwd zijn in bijlagen 1 en 2 van het onderzoek te vinden.

Binnen kwaliteitsniveau A, B en C zijn de aanlegkosten hetzelfde, de kosten worden pas anders bij de beheersmaatregelen.

Hiernaast is een globaal overzicht van de beheerkosten weergegeven.

In tabel 6.1 zijn de beheerkosten voor de eerste drie jaar in beeld gebracht. Deze eerste drie jaren zijn er intensievere beheersmaatregelen nodig om de beplantingsvakken goed gesloten te krijgen. Na het derde jaar wordt het beheer minder intensief, doordat de beplantingsvakken gesloten zijn. In tabel 6.2 is te zien dat de beheerkosten per niveau aanzienlijk lager worden.

De kosten voor het beheer van kwaliteitsniveau A en B liggen de eerste drie jaar dicht bij elkaar. Kwaliteitsniveau C heeft veel lagere kosten voor de beheersmaatregelen in de eerste drie jaar. Uiteraard zijn deze verschillen ook goed zichtbaar in de beplantingsvakken, doordat er meer vuil en onkruid aanwezig is. Na het derde jaar ontstaan er drie duidelijk verschillende kwaliteitsniveaus, zowel in beeld als in kosten. Kwaliteitsniveau A is representatief, met een goed verzorgd beplantingsvak. Kwaliteitsniveau B is eenvoudig en functioneel, met een acceptabel verzorgd en groene beplanting. Kwaliteitsniveau C ziet er wat rommelig uit, waarbij er onkruid en kale plekken in het beplantingsvak aanwezig zijn.

In de groene openbare ruimte bestaan vele vormen van participatie. Bewoners kunnen deelnemen aan het maken van plannen of, aan het realiseren en het onderhouden van groen. Echter de standaard burger bestaat niet, sommige mensen staan te springen om een eigen bijdrage in de openbare ruimte te leveren. Anderen lijken niet of nauwelijks geïnteresseerd en zijn moeilijk in beweging te krijgen. Ook kan het zijn dat mensen verschillende kwaliteiten en voorkeuren hebben. Bureau Motivaction heeft onderzoek gedaan naar de diversiteit van burgers (burgerschapstijlen). Dit geeft inzicht in wat de groep burgers bezighoudt en motiveert. Welke behoeften hebben de burgers, hoe kunnen ze betrokken worden bij de publieke openbare ruimte en op welke manier kunnen ze het beste aangesproken worden. Er zijn vier verschillende burgerschapstijlen te onderscheiden.

- **Plichtsgetrouwen (ca. 16% van de bevolking)**

Deze burgers zijn relatief ouder, behoudender en sociaal minder geëmancipeerd. Hun idee van de buurt is vaak beperkt tot de naaste burens en buurtvoorzieningen. Zij zijn wel te betrekken bij hun buurt, bijvoorbeeld voor een schoonmaakactie. Plichtsgetrouwen hebben moeite met snelle maatschappelijke en technologische veranderingen. Benaderen via 'social media' is dus lastig.

- **Verantwoordelijken/ Actieven (ca. 28% van de bevolking)**

Deze groep burgers zijn sociaal geëmancipeerd, tolerant en hoogopgeleide burgers met bestuurlijke betrokkenheid. Ze zijn gericht op de buitenwereld, maar hebben ook aandacht voor hun eigen leefomgeving. Hun buurtbetrokkenheid heeft een nadruk op buurtpreventie, directe beïnvloeding van beleidsmakers, zelfbeheer van openbaar groen en een relatief hoog lidmaatschap van buurtverenigingen. Ze zijn via 'social media' goed bereikbaar. In deze groep ontbreken de groepen Nieuwe Nederlanders met Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse achtergrond.

- **Buitenstaanders (ca. 32% van de bevolking)**

Zij zijn de drukke anderhalfverdieners met een beperkt sociaal engagement en cultureel geslotenheid. Deze groep heeft weinig vertrouwen in de overheid en vindt het lastig om samen te leven met mensen met een andere levensstijl. Hun buurtbetrokkenheid uit zich in activiteiten op de basisschool, de speeltuin, een buurtbarbecue etcetera. Buitenstaanders zijn praktisch

ingesteld en gericht op genieten en gezelligheid.

- **Pragmatici (ca. 24% van de bevolking)**

Dit zijn vaak jonge ondernemende mensen met een breed netwerk maar wel met een lokaal gebonden werk. De buurt is belangrijk als plek voor sociale knooppunten: terrasjes, trapveldjes in het park, trimmen, fitnesscentra enzovoorts. Genieten is erg belangrijk. Hun buurtbetrokkenheid is veelal incidenteel, bijvoorbeeld als hun belangen in het geding zijn zoals bij een parkeerinspraak.

- **Dominante stijl per locatie**

Het is niet zo dat een burgerschapstijl toe te wijzen is aan een specifieke buurt, of andersom. Binnen een buurt kunnen totaal verschillende bewonersgroepen samenleven. Wel is het zo dat er vaak een dominerende groep in een gebied voorkomt. Er kan dan rekening gehouden worden met hun (algemene!) kenmerken als er een participatietraject opgestart wordt. Om een eerste beeld te krijgen van de locatie waar je participatie wilt gaan toepassen, kunnen gegevens geraadpleegd worden over bijvoorbeeld inkomen, leeftijd, culturele achtergrond en buurttevredenheid.

(bron: Participatie @ groene ruimte, 2012, Frans van den Goorbergh en Juul Scheffers, landwerk)

Burgerschapstijl koppelen aan kwaliteitsniveau

Indien de gemeente Spijkenisse een (deel van de) wijk gaat herinrichten, kan gekeken worden of er burgerschapstijlen in die wijk aanwezig zijn die betrokken kunnen worden bij het project (participatie). Tevens is het dan mogelijk om te kijken of de dominante burgerschapstijl(en) gekoppeld kan worden aan een kwaliteitsniveau A, B of C.

Plichtsgetrouwen zijn relatief ouder en veel bezig met hun directe leefomgeving. Van belang voor deze groep is dat het groen dus in de directe omgeving aanwezig is. Alleen dan zijn zij bereid te helpen met buurtacties. Verantwoordelijken/Actieven zijn sociaal geëmancipeerde, hoogopgeleiden burgers. De betrokkenheid van deze burgers is groot. De straal waarin het groen in de woonbuurt van de Verantwoordelijken/Actieven voor mag komen kan dus aardig groot zijn. Om dat dit hoogopgeleiden mensen zijn, zal er ook een kwalitatief hoge verwachting zijn van het groen. Het kwaliteitsniveau van het groen kan dus bij Niveau A zijn. Buitenstaanders zijn vooral praktisch ingericht en houden van gezelligheid en genieten. Deze groep is niet echt

7. Burgerstijlen

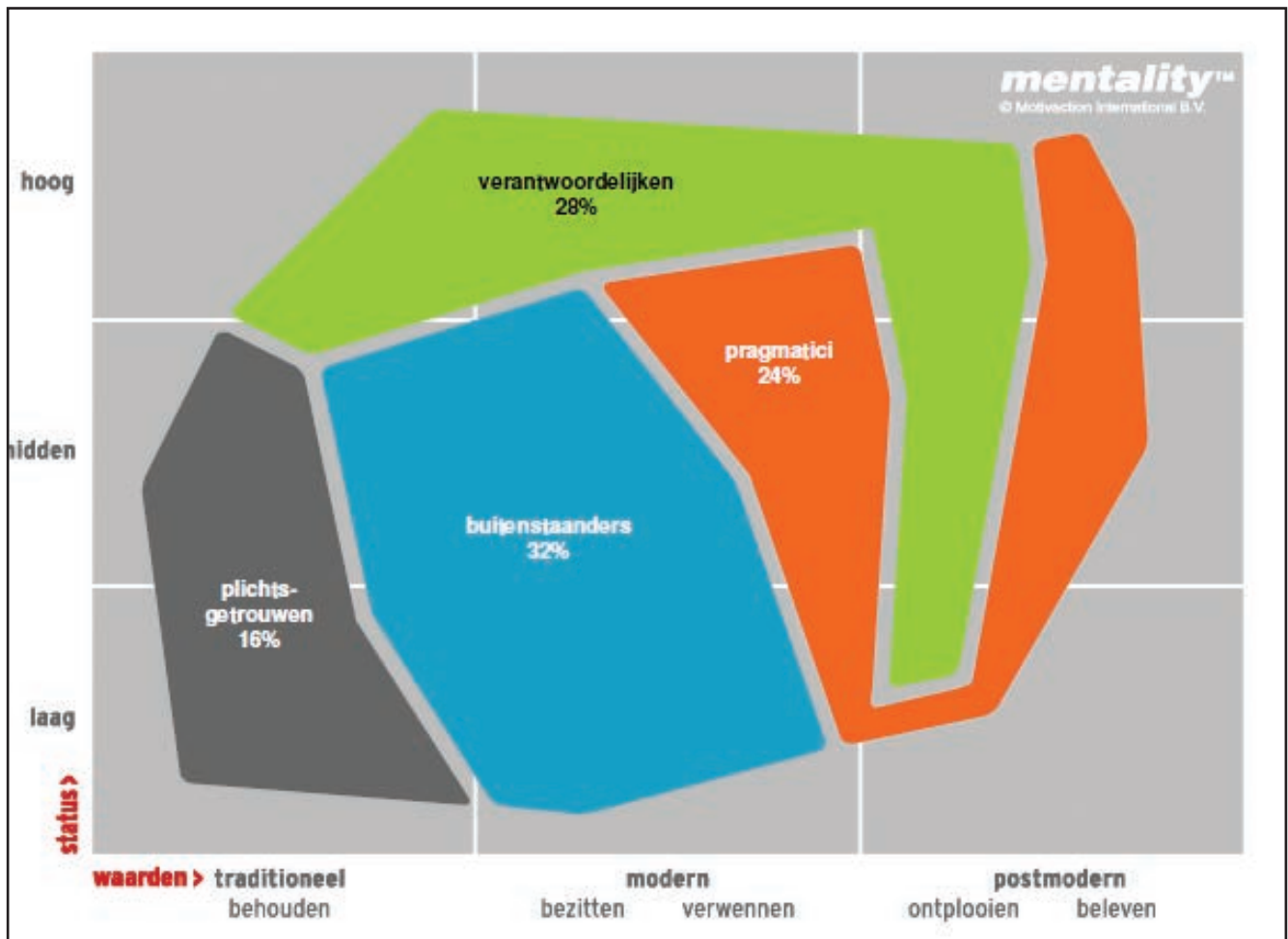

Fig. 7.1. Burgerschapstijlen in tabel

bezig met hun directe leefomgeving. Het kwaliteitsniveau voor deze groep zou C of B kunnen zijn. Niveau C vanwege het feit dat ze weinig tot geen interesse hebben voor de leefomgeving. Kwaliteitsniveau B vanwege het feit dat het wel genietters zijn en houden van gezelligheid. Pragmatici zijn jonge ondernemende mensen met een breed netwerk en lokaal gebonden werk. Voor deze groep geldt dat de buurt met sociale knooppunten belangrijk is, maar buurtbetrokkenheid is gering. Kwaliteitsniveau C kan dan ook goed bij deze groep aansluiten.

Als al deze verschillende burgerschapstijlen verdeeld zijn in de gemeente Spijkenisse, kan er best een gevarieerd beeld van het groen in de openbare ruimte ontstaan!

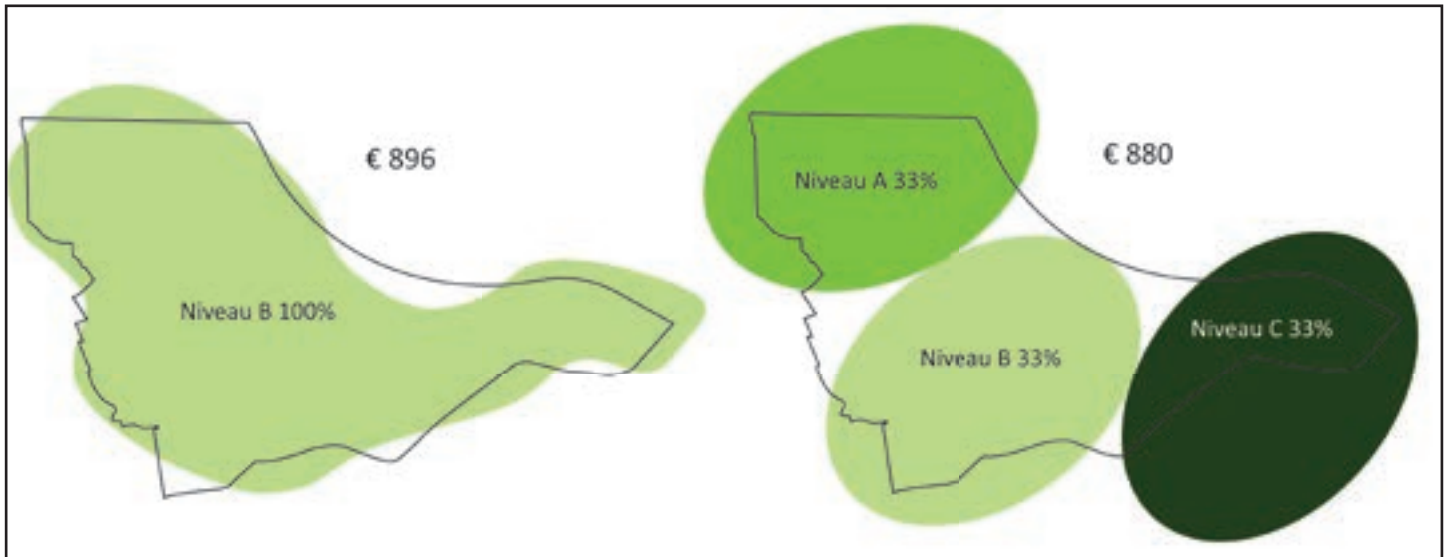

Fig. 8.1. Conclusiekaart

8. Conclusie

De totale kosten per onderhoudsniveau zijn hieronder per beheercategorie zichtbaar gemaakt in een tabel. Het financiële budget dat gemeente Spijkenisse beschikbaar heeft is niveau B, er wordt vanuit gegaan dat ook het beheerniveau nu B is in de gemeente. Aan de hand van dit tabel kan bekeken worden of er ruimte is binnen het huidige budget om verschillende kwaliteitsniveaus toe te kennen aan de openbare ruimte van de gemeente Spijkenisse.

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau			Gem kosten/beheercategorie (A: 33% B: 33% C: 33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604,00	604,00	300,00	502,00
Opgaande heesters	1471,00	1054,00	604,00	1043,00
Lage heesters	1600,00	1217,00	579,00	1132,00
Vaste planten	1391,00	1236,00	0,00	1313,00
Gras	689,00	437,00	152,00	426,00
Kruidenmengsel	485,00	469,00	422,00	459,00
Bomen in verharding	1117,00	1094,00	1079,00	1097,00
Bomen in open grond	1106,00	1066,00	1041,00	1071,00
Totale kosten (per 100m²)		896,00		880,00

De gemiddelde kosten voor de verschillende beheercategorieën op Niveau B bedraagt €896. Door te kijken naar de gemiddelde kosten per categorie, kan nagegaan worden of deze kosten hoger, gelijk of lager zijn dan de gemiddelde beheerkosten (Niveau B). De gemiddelde kosten per beheercategorie laten zien dat de kosten lager zijn dan Niveau B (€ 880,00). Dit betekent dat er marge is om een gebied naar een hoger onderhoudsniveau te tillen. Wat geconcludeerd kan worden is dat wanneer er meer C Niveau gebieden gecreëerd worden, er ruimte ontstaat om óf Niveau C naar een hoger beheerniveau te tillen óf het gebied van Niveau A te vergroten.

9. Aanbevelingen

Het is duidelijk geworden dat met het huidige beheerbudget meerdere kwaliteitsniveaus bereikt kunnen worden. Om het beeld helder en goed te krijgen is het belangrijk om nog een aantal onderwerpen uit zoeken. Het is dan ook aanbevolen onderstaande onderwerpen nog nader te onderzoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?
- Op welke plekken binnen de gemeente kunnen diverse niveaus toegepast worden binnen het onderhoudsbudget?

Bovengenoemde onderzoeken geven een totaal beeld voor de toe te passen toekomstige beheerniveaus en bijbehorende (huidige!) beheerkosten voor de gemeente Spijkenisse.

10. Bronvermelding

Internet tekst

Burgerschapstijlen (30-05-2013)
<http://www.annekekrakers.nl/wp-content/uploads/2010/12/Burgerschapstijlen.pdf>

Internet afbeeldingen

Afbeelding 4.9
<http://www.drachtplanten.nl/PLD.Fotos/BijplC/Chelidonium/Chelidonium.htm>
Afbeelding 4.10
<http://www.lageschaar.nl/nl/foto-album/1/fleur-robuste.html>
Prunus afbeelding blz. 10 en voorpagina
<http://www.sxc.hu/browse.phtml?f=search&txt=cherry+blossom&w=1&x=37&y=3>
Afbeelding 7.1
vanuitdevissenkom.blogspot.com

Literatuur:

Alterra, (2001). *Het Groene Boek Tijdnormen aanleg & onderhoud van natuur, groen en recreatieve voorzieningen ingedeeld volgens RAW-systematiek*, Wageningen
IPC groene ruimte Arnhem. (1997). *Tussen beplantingsplan en eindbeeld, het beheer van bosplantsoen*, Arnhem
Rob van der Ham (red.), (2010) *Groen goed - Handreiking kwaliteit openbaar groen*, Sdu Uitgevers Den Haag
Frans van den Goorbergh, Juul Scheffers, (2012). *Participatie@groeneruimte*, Landwerk Wageningen

Overige bronnen

Begeleiding Ingrid Blokland, ontwerper Openbare Ruimte
Begeleiding Hans Jacobse, docent hogeschool Van Hall Larenstein
Begeleiding Hans de Boer, beleidsmedewerker Beheer Openbare Ruimte

1. Werkpakketten beheercategorieën

Werkpakket A- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket B- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket C- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

2. Beschrijving beheermaatregelen

- Bosplantsoen
- Bomen
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel

Werkpakketten beheernivea A, beheerniveau B, beheerniveau C

Beschrijving beheermaatregelen

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

A

- **Schoffelen - uitmaaien**
1^e jaar schoffelen
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los geschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste drie jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
2^e jaar schoffelen
Hierbij wordt het te bewerken oppervlak per jaar met 20% verminderd. Dit is mogelijk omdat de beplanting zich steeds meer gaat sluiten, waardoor onkruidgroei wordt geremd.
3^e jaar uitmaaien
Uitgangspunt is dat de beplanting grotendeels heeft gesloten. Schoffelen kan worden ingeruild voor uitmaaien van de randrijen
- **Inboet**
De inboet van bosplantsoen gebeurt in beheerniveau A maximaal 3 jaar na aanleg en wordt gesteld op 3%, na 3 jaar is de beplanting gesloten en heeft inboeten niet veel zin meer.
- **Randensnoei vanaf 2^e jaar**
Vanaf het tweede jaar worden de randen eenmaal per jaar gesnoeid. Het snoeien is gericht op het verwijderen van overhangende takken.
- **Zwerfvuil**
1^e jaar
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar elke week volledig van het oppervlak verwijderd.
2^e jaar
Het zwerfvuil wordt het tweede jaar ieder week verwijderd, alleen wordt er een oppervlak verwijderd van 80%.
3^e jaar en volgende jaren
Het zwerfvuil wordt het derde jaar ieder week verwijderd, er wordt een oppervlak verwijderd van 60%.
- **Blad ruimen**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar op 60% van het oppervlak.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

B

- In beheerniveau B wordt er vanaf het tweede jaar uitgemaaid. Het bewerkingspercentage verandert van 80% naar 60%. Dit houdt in dat er meer onkruid te vinden is in dit beheerniveau.

- Vanaf het derde jaar gaat het bewerkingspercentage naar 40%. Een groot deel van het bosplantsoen zal dan al dichtgegroeid zijn. Op een aantal plekken zullen ongewenste kruiden groeien.
- Het zwerfvuil wordt in beheerniveau B vanaf het derde jaar om de week gedaan i.p.v. elke week in beheerniveau A,
- Het bewerkingspercentage voor het verwijderen van blad verandert in beheerniveau B van 60% naar 40%. Alleen de zichtranden zullen ontdaan worden van blad.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

C

- In beheerniveau C wordt het bosplantsoen na aanleg niet meer geschoffeld, maar uitgemaaid. Dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Dit betekent dat een groot deel van het jaar er massaal onkruid in het bosplantsoen zal staan.
- Het tweede jaar gaat het bewerkingspercentage naar 60%, dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Een deel van het bosplantsoen is dichtgegroeid. De open plekken in het beplantingsvak zullen veel onkruid bevatten.
- In het derde jaar wordt het bewerkingspercentage 40%. Het bosplantsoen zal bijna gesloten zijn op de open plekken zal redelijk veel onkruid te vinden zijn.
- Blad wordt in het eerste jaar voor 40% verwijderd. Dit zal voornamelijk gebeuren langs de randen van het beplantingsvak.
- Vanaf het tweede jaar wordt het blad voor 30% bewerkt. Nu wordt het blad niet meer afgevoerd maar het bosplantsoen ingeblazen.

Beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in opengrond beheerniveau A

Algemeen:

De beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in open grond verschillen nauwelijks. Bij bomen in verharding is er sprake van een boomspiegel, die regelmatig wordt geschoffeld. Bij bomen in open grond kunnen boomspiegels voorkomen (in het grasoppervlak), maar is hier buiten beschouwing gelaten. De boom is opgenomen in het opstakel maaien (beheergroep gras).

- **Schoffelen**
Bomen in verharding hebben standaard een boomspiegel. Deze werkzaamheden worden gelijktijdig met het overige schoffelwerk uitgevoerd.
- **Algemene controle**
Jaarlijks worden de bomen gecontroleerd. De controle richt zich op het voorkomen van gebroken boompalen, lossen of knellende boombanden, ziekten, gebroken takken, te laagstandige takken, plakoksels, dubbele koppen en / of zuigers (= takken die te sterk groeien ten opzichte van de rest waardoor de overige takken belemmerd worden in hun ontwikkeling.)
- **Inboet**
De eerste jaren worden niet aangeslagen bomen ingeboet. Het inboeten gebeurt met nadruk bij bomen in verharding (beeld) en bomen in gras. Bomen in beplanting hebben vooral in de beginfase een dominerende rol terwijl in een later stadium inboet ook wel achterwege kan blijven.
- **Verwijderen opschot**
Met name jonge bomen vormen de eerste jaren uitlopers op de stam. Dit moet worden verwijderd. Ook kunnen er door het snoeien adventief knoppen tot ontwikkeling komen in de kroon. Dit wordt waterlot genoemd en moet ook worden verwijderd, om de kroonontwikkeling niet te belemmeren.
- **Begeleidingssnoei**
Onder begeleidingssnoei wordt verstaan d.m.v. snoei zorg te dragen dat de boom de gewenste habitus krijgt. Hierbij worden alle storende elementen verwijderd (zoals, takken die dwars door de kroon heen groeien, dubbele koppen) In

het A-niveau start dit werk al in het derde jaar.

- **Water geven**
Met name de eerste jaren is verdroging het grootste gevaar bij aangeplante bomen. De hoeveelheid water per keer en de frequentie van het water geven hangt af van de weersomstandigheden.
In het A-niveau wordt geen enkel risico genomen en worden de bomen hoogfrequent voorzien van een watergift. (8-6 x/jr)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 6x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het derde jaar en voor een derde van de bomen

In beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A en B, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 4x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het vijfde jaar en voor een vijfde van de bomen. Hierbij zullen bomen zich naar de omstandigheid zich ontwikkelen en de snoei richt zich op doorloophoogte en veiligheid.
- Controle werkzaamheden richten voornamelijk op veiligheid en ziekten.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau A

- **Schoffelen**
1^e en 2^e jaar
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los gesschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste en het tweede jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
3^e jaar en volgende
Schoffelen wordt in het derde jaar zesmaal per jaar gedaan op 80% van het gehele oppervlak. Er wordt 80% geschoffeld omdat ervan uitgegaan wordt dat de beplanting voor een deel is dichtgegroeid.
- **Opbinden en knippen**
Vaste planten, die opgaand zijn, moeten vaak aangebonden worden. Dit betekent dat er tonkinstokken worden bijgezet om de bloeistengels te kunnen ondersteunen. Er zit veel massa blad bovenaan de steel. De tak is snel gegroeid dus deze biedt niet altijd voldoende steun om de massa te kunnen dragen.
Meeste vaste planten worden in het najaar getopt (gedeeltelijk afgeknipt) voor een netter beeld en in het voorjaar worden de afgestorven takken weg geknipt. Wanneer een vaste plant een herbloei moet krijgen dan zal deze na de bloei direct moeten worden afgeknipt om zaadvorming te voorkomen en wat de herbloei zal stimuleren.
- **Verzamelen en afvoeren vrijgekomen materiaal**
Het vrijgekomen materiaal wordt verzameld en afgevoerd.
- **Inboet**
De inboet van de vaste planten in beheerniveau A bestaat uit 2%.
- **Voorjaars schoonmaak**
In het vroege voorjaar (februari-maart) worden de beplantingsvakken ontdaan van zwerfvuil, worden dode takken verwijderd en wordt het plantvak onkruidvrij gemaakt. In de eerste jaren kunnen eventueel ook nog planten worden ingeboet. Na het derde jaar zal inboeten niet meer nodig zijn en richt het voorjaarswerk zich voornamelijk op zwerfvuil verwijderen en het verwijderen van afgestorven plantendelen. Het bewerkingspercentage is gesteld op 60%.
- **zwerfvuil**

Al het voorkomende zwerfvuil wordt iedere week verwijderd uit het gehele werkveld. Dit geeft een opgeruimd beeld.

- **Bladruimen (blazen en afvoeren)**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar, dit gebeurt over het gehele werkgebied. Er zal geen of nauwelijks blad in de border liggen.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau B

In beheerniveau gelden dezelfde maatregelen als in beheerniveau A. Er is een groot verschil met beheerniveau A en dat is het zwerfvuil verwijderen. Dit wordt in beheerniveau B na het tweede jaar maar voor 80% gedaan en om de week i.p.v. elke week. Er zal in dit beplantingsvak op enkele plekken kleine stukken zwerfvuil te vinden zijn.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau C

Vaste planten komen niet in beheerniveau C voor.

Beheermaatregelen voor gras beheerniveau A

- **Rollen voor 1^e maaibeurt**
Vlak voor de 1^e maaibeurt wordt het ingezaaide gras gerold. Om te voorkomen dat de jonge plantjes losgetrokken worden tijdens het maaien. Het gekiemde gras heeft de grond namelijk los gemaakt. Ook wordt de draagkracht van de grond verbeterd.
- **Maaien**
Het gras wordt elke week gemaaid met een maaimachine. Het gras krijgt door het regelmatige maaien een strak uiterlijk en ook onkruiden hebben niet veel overlevingskansen..
- **Bijmaaien**
Per 4 maaibeurten wordt er bijgemaaid. Hiermee wordt bedoelt rondom de obstakels en de kanten van het gras worden gemaaid. Dit om overgroei te verwijderen.
- **Zwerfvuil opruimen**
Het zwerfvuil wordt iedere week uit het gehele werkgebied verwijderd. Op deze manier is er geen/ nauwelijks zwerfvuil te vinden op het gras.
- **Bladruimen**
In de periode oktober tot/met december wordt het blad tweemaal verwijderd. Uitgangspunt is dat ca 70% van het gras oppervlak moet worden verwijderd. Een deel van het blad hoeft niet verwijderd te worden omdat aangenomen wordt dat dit wegwaait.
(De periode oktober t/m december wordt genomen, omdat eind oktober gemiddeld de populieren hun blad kwijt zijn, dan volgen de andere planten en in december is er vaak plataanblad en essenblad aanwezig)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- **De maaifrequentie verlaagd is naar eenmaal per 9 dagen**
- **De frequentie voor het bijmaaien verlaagd is naar driemaal per maaiseizoen**
- **Het zwerfvuil verwijderen na het eerste jaar om de week gebeurt voor 80%**
- **De het bewerkingspercentage verwijderen van blad maximaal 50% is, (dus 50% van het oppervlak wordt bewerkt.)**

In de beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die van beheergroep A en B, maar is de frequentie en het bewerkingspercentage sterk verlaagd

- **De maaifrequentie is nu om de 14 dagen**
- **Het bijmaaien wordt tweemaal per seizoen gedaan**
- **Het zwerfvuil wordt een bewerkingsfactor van 60 % gegeven. Bij het verwijderen van zwerfvuil worden alleen de grotere elementen verwijderd.**
- **Blad wordt voor 30% verwijderd. Dat wil zeggen dat 60 % van het oppervlak ontdaan wordt van blad. In de praktijk komt dit neer op plekken met concentraties van afgevallen blad.**

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

A

- **Maaien**
Het kruidenmengsel wordt eenmaal in het jaar met een cyclomaaier gemaaid.
- **Oprapen en afvoeren**
Na een periode van drogen wordt het maaisel verzameld en afgevoerd.
Het drogen is noodzakelijk om het zaad goed te laten afrijpen zodat het uit de zaaddozen vrij komt. Afhankelijk van het weer wordt er gerekend met maximaal een dag of 14.
Opm:
Het is belangrijk naar het weer te kijken voordat er gemaaid gaat worden, op deze manier kan het gunstigste maaimoment worden gekozen.
Als het te vochtig is, dat gaan de zaaddozen smetten en dit is niet ten goede voor het zaad. Is het droogweer, dan is het vaak met een dagje liggen al droog.
Het maaisel wordt afgevoerd naar een centraalpunt waar het wordt verwerkt.
- **Selectief maaien**
De storende planten/ niet gewenste soorten worden verwijderd uit het kruidenmengsel vak. Deze soorten drukken anders door de snelle groei de gewenste soorten weg. Hun zaden kunnen het jaar erna ervoor zorgen dat de groei van de gewenste soorten wordt beperkt. Uiteindelijk ontstaat er dan een kruidenmengsel dat niet gewenst is.
Het gaat hier met name om plantensoorten als Ridderzurig, Brandnetel, Melde, en diverse grassen.
- **Zwerfvuil opruimen**
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar ieder week van het gehele werkveld verwijderd. In het kruidenmengsel zal geen of nauwelijks zwerfvuil liggen.
- **Zwerfvuil opruimen** (vanaf 2^e jaar)
Het zwerfvuil wordt vanaf het tweede jaar om de week voor 80% van het gehele werkveld verwijderd. De grote en middel grote elementen zwerfvuil worden verwijderd. Dit houdt in dat er kleine elementen zwerfvuil in het kruidenmengsel achter zullen blijven.
- **Bladruimen**
Het blad wordt in het najaar tweemaal

verwijderd van het gehele werkveld. Er zal geen of nauwelijks blad in het kruidenmengsel liggen.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

B

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau B hetzelfde als in beheerniveau A. Alleen het blad wordt op een lagere bewerkingspercentage verwijderd niet de 100% als in beheerniveau A, maar voor 80%.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

C

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau C hetzelfde als in beheerniveau A en B, alleen het bladruimen wordt op een lagere bewerkingspercentage uitgevoerd, niet over 100% van beheerniveau A, maar voor 20% in beheerniveau C.

Onderzoek opgesteld door: Lotte Broersma
Studentennummer: 880908102
Opleiding: Hogeschool Van Hall Larenstein
Management Buitenruimte

Begeleiding: Hogeschool Larenstein: Hans Jacobse
Gemeente Spijkenisse: Liesbeth Bernoster,
Ingrid Blokland, Hans de Boer

Datum: Juni 2013

Hierbij presenteer ik u met trots mijn onderzoek naar kwaliteit van het groen in de openbare ruimte. Dit onderzoek is een onderdeel van mijn afstudeeropdracht voor de afstudeerrichting Management Buitenruimte, hiermee sluit ik mijn 4-jarige studie Tuin- en Landschapsinrichting af.

Dit rapport is in opdracht van de gemeente Spijkenisse geschreven en een onderdeel van de afstudeeropdracht van de hogeschool Van Hall Larenstein.

Het onderzoek vormt een basis om groenkwaliteit in beeld te krijgen en op deze manier de mogelijkheid te creëren om met beheerniveaus te gaan schuiven. Door de burgerschapstijlen uit te zoeken kan er een koppeling worden gemaakt tussen het beheer en de plaats waar het beheer wordt uitgevoerd.

Tijdens mijn afstuderen ben ik begeleid door Hans Jacobse vanuit school en Ingrid Blokland, Liesbeth Bernoster en Hans de Boer van de gemeente Spijkenisse. Ik zou hen graag willen bedanken voor de input en leuke en leerzame tijd. Ik kijk terug op een leerzame tijd zowel op vakgebied als op persoonlijk gebied.

Samenvatting

Dat Spijkenisse groen is vooral goed te zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. De afgelopen jaren heeft de gemeente Spijkenisse fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Vanuit het huidige beheer lijkt er nu adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Van belang is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

De aantrekkelijkheid van openbaar groen wordt op twee manieren ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van de gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun beeld en voorkeuren voldoet. Vanuit het oogpunt van de gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën.

Het toewijzen van kwaliteitsniveaus aan het groen in de openbare ruimte, geeft helderheid en overzicht in het financiële deel van het beheer en de uitstraling van het groen.

Drie verschillende kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte zijn financieel uitgewerkt. Voor gemeente Spijkenisse geldt dat het budget ingesteld is op kwaliteitsniveau B. Per kwaliteitsniveau is uitgezocht welke beheersmaatregelen (en handelingen) toegepast moeten worden, om te zorgen dat de kwaliteitsniveaus op het gewenste niveau blijven.

Hoe hoger het kwaliteitsniveau, hoe intensiever het beheer en hoger uiteindelijk de kosten zijn.

De burgerschapsstijlen geven aan wat voor soort type burgers er in een gemeente kunnen wonen. Afhankelijk van de burgerschapsstijl kan participatie van de burgers wenselijk zijn bij een project. Ook kan inzichtelijk gemaakt worden welke kwaliteit de burgerschapsstijlen stellen aan het groen in de openbare ruimte.

Geconcludeerd kan worden dat voor de eerste drie jaren de onderhoudskosten voor kwaliteitsniveau A en B niet veel van elkaar verschillen. Kwaliteitsniveau C daarentegen wel, deze is beduidend lager. Wanneer er gekeken wordt naar beheerkosten per beheercategorie valt op dat de gemiddelde beheerkosten lager uitvallen dan kwaliteitsniveau B. Dit houdt dus in dat er enige speelruimte is om óf meer kwaliteitsniveau A toe te passen binnen de gemeente óf om voor kwaliteitsniveau C hogere beheereisen te kunnen stellen.

Om een en ander nog beter in beeld te kunnen krijgen is het van belang om een aantal onderwerpen nog nader uit te zoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?

Voorwoord

Samenvatting

Inhoud

1. Inleiding	Blz. 11
- Context	
- Aanleiding tot dit onderzoek	
- Doelstelling	
- Hoofdvraag	
- Deelvragen	
2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?	Blz. 12
3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte?	Blz. 14
4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?	Blz. 16
5. Onderzoeksmethode	Blz. 18
6. Resultaten onderzoek	Blz. 20
7. Burgerstijlen	Blz. 22
8. Conclusie	Blz. 24
9. Aanbevelingen	Blz. 26
10. Bronvermelding	Blz. 29
11. Bijlagen	Blz. 31

1. Inleiding

Context

Dertig jaar geleden presenteerde Spijkenisse zich als een groene groeistad. Met een stadsstructuur van groene vingers met daar tussen de wijken en buurten. De groeiperiode is al jaren geleden geëindigd, maar er is vastgehouden aan de oorspronkelijke groene uitgangspunten. Dat Spijkenisse groen is kan men vooral goed zien vanuit de hoge woontorens langs de Oude Maas. Nauwelijks zijn de woningen in de omliggende wijken te zien. Het blijft een ieder verrassen dat Spijkenisse zo'n groen dak heeft en ook aan de grond kan het groen goed ervaren worden. Of je nu door het Hartelpark fietst, een wandeling maakt met de hond door de wijk of met de kinderen speelt op het gazon voor de deur, het groen kan overal ervaren worden. Binnen de gemeente Spijkenisse is dan ook ruim voldoende groen aanwezig. Volgens gegevens van het Milieu & Natuurcompendium was er in 2009, binnen 500 meter, gemiddeld meer dan 165m² groen per woning beschikbaar. Binnen het verstedelijkt gebied van Rotterdam stond Spijkenisse daarmee aan de top van groene gemeenten.

De afgelopen jaren heeft de gemeente overigens fors moeten bezuinigen en ook het onderhoudsbudget voor het groen werd hierin niet overgeslagen. Helaas zijn nieuwe bezuinigingsronden onvermijdelijk. Tot nu toe lijkt er adhoc geld te worden bezuinigd op bepaalde beheersposten. Er wordt bezuinigd zonder een realistisch beeld te hebben van de gevolgen voor het openbaar groen of dat de bezuiniging wellicht gerealiseerd kan worden door bijvoorbeeld een efficiëntere werkwijze of het stellen van prioriteiten per gebied. Overal in de gemeente wordt hetzelfde beheer toegepast, zonder zich af te vragen of dit op bepaalde plakken wenselijk is en wat in sommige gevallen in versobering resulteert.

Doelstelling

Het doel van het onderzoek is om in beeld te brengen hoe de beheerkosten zich verhouden ten op zichte van de kwaliteit van het groen in de openbare ruimte.

Hoofdvraag

Op welke manier is het groen in de openbare ruimte aantrekkelijk en welke kosten zijn hier aan verbonden?

Deelvragen

- Aantrekkelijk groen, wat is dat?
- Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de openbare ruimte
- Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

aan·trek·ke·lijk

1 lekker, verlokkelijk, aanlokkelijk, attractief, pakkend, prettig, voordelig

aanminnig, aanvallig, ooglijk, appetijtelijk, bekoorlijk, betoverend, knap, lekker, lief, verleidelijk

2. Aantrekkelijk groen, wat is dat?

Aantrekkelijk, wordt in het woordenboek o.a. omschreven als mooi, prettig om te zien, attractief en ooglijk. Wanneer er wordt gesproken over aantrekkelijk groen in de openbare ruimte doelt men op een bepaalde kwaliteit. Een kwaliteit waardoor personen zich aangenaam en prettig voelen in of in de nabijheid van het groen waar zij vertoeven. Overigens kan de aantrekkelijkheid van openbaar groen op twee manieren worden ingestoken, op de wijze van de gebruiker en die van een gemeente. Vanzelfsprekend vinden gebruikers groen aantrekkelijk wanneer het aan hun standaard en voorkeuren voldoet. Deze voorkeuren kunnen variëren van een breed aanbod van goed verzorgde beplanting en bomen, dichtbegroeid, bloeiende heesters en gladde gazons tot geasfalteerde fiets- en voetpaden, openheid en voorzieningen als trapveldjes en speeltuinen voor de jeugd. Vanzelfsprekend wil de gebruiker het liefst nog een combinatie van al het genoemde.

Vanuit het oogpunt van een gemeente kan de inrichting van openbaar groen op andere wijzen aantrekkelijk zijn. Zo wordt er gekeken of het groen functioneel is en een ander belangrijk punt zijn de financiën. Een gemeente dient bij de keuze van de inrichting van groen in de openbare ruimte te opereren binnen de financiële kaders en of het groen functioneel en te beheren is. Uiteraard wordt rekening gehouden met de wensen van bewoners, maar deze kunnen helaas niet altijd toegepast worden.

Binnen een gemeente kan de aantrekkelijkheid en de kwaliteit van het groen mede variëren door de beheerskosten. De gemeentebegroting stelt een maximaal budget voor het onderhouden van groen en met dit budget dient de hele stad worden onderhouden. Ook de locatie van het groen speelt een rol in de kwaliteit van het groen. Niet alle gebieden binnen de gemeente behoeven dezelfde kwaliteit te hebben. Sterker nog dit is niet altijd wenselijk, denk hierbij bijvoorbeeld aan een stadscentrum en een bedrijventerrein.

Gemeentebreed kan de mate van aantrekkelijkheid van het groen dus variëren en kunnen verschillende kwaliteitsniveaus voor het beheer worden toegepast. Het toekennen van deze verschillende beheersniveaus kan er voor zorgen dat de huidige onderhoudsbudgetten niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat.

3. Wat kun je bereiken met aantrekkelijk groen in de buitenruimte?

Door het toewijzen van kwaliteit aan groen gebieden binnen de gemeente, wordt het voor de gemeente inzichtelijk waar welke kwaliteit groen ligt in de openbare ruimte. De kwaliteit van het groen wordt gerealiseerd door de beheermaatregelen, dus wanneer de kwaliteit bepaald is worden daar automatisch de beheermaatregelen aan gekoppeld. De beheermaatregelen geven het budget aan die een beheerniveau kost om het op niveau te houden. Wanneer de kwaliteit en het beheer dus duidelijk in kaart gebracht zijn, ontstaat de mogelijkheid om kwaliteit aan te passen en direct te zien welke gevolgen dat voor het beheer en de kosten met zich meebrengt. Er ontstaat dan de mogelijkheid om met beheerniveaus te gaan schuiven, zonder dat de kosten meteen omhoog gaan. Vb?

Beheerniveau A

Fig. 4.1. Heesters laag

Beheerniveau B

Fig. 4.2. Heesters laag

Beheerniveau C

Fig. 4.3. Heesters laag

Fig. 4.4. Gras

Fig. 4.5. Gras

Fig. 4.6. Gras

Fig. 4.7. Bosplantsoen

Fig. 4.8. Bosplantsoen

Fig. 4.9. Bosplantsoen

4. Hoe kunnen de kwaliteitsniveaus voor het groen in de openbare ruimte bepaald worden?

Om te zorgen dat de beheerkosten voor de gemeente niet overschreden worden en dat er tevens een diversiteit in beeld ontstaat, is belangrijk dat er verschillende kwaliteitsniveaus toegekend worden. Binnen de gemeente kan bekeken worden waar welk kwaliteitsniveau wenselijk is en kan respectievelijk niveau A, B of C toegekend worden. Het verschil in de drie kwaliteitsniveaus zit vooral in de uitvoering van de beheersmaatregelen. Hoe hoger het kwaliteitsniveau (niveau A), hoe hoger de frequentie van de beheersmaatregelen en hoe hoger uiteindelijk de kosten zijn. Gelet op de onderhoudsbudgetten zal er dus wel voor gezorgd moeten worden dat deze niet overschreden worden.

Hieronder is een globaal overzicht van de drie verschillende kwaliteitsniveaus met bijbehorende beheersmaatregelen. Voor gedetailleerde informatie over de beheersmaatregelen zie bijlage 2.

Kwaliteitsniveau A

Het groen in kwaliteitsniveau A heeft een net verzorgde uitstraling. Er is weinig blad, onkruid of zwerfvuil en de beplanting ziet er mooi gesloten uit.

Algemeen

Vuil:	- nauwelijks zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 1- 5% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 20% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,10 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-50 mm
	- maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 5-10 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau B

Het groen in kwaliteitsniveau B ziet er iets minder verzorgd uit. Dit komt doordat in dit niveau wel op enkele plekken in het beplantingsvak zwerfvuil, blad of onkruid toegestaan is.

Algemeen

Vuil:	- weinig zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- 5-20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- 40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,20 – 0,30 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,15 - 0,30 m - inboet heesterbeplanting 2%
Bomen:	- 100% inboet
Vaste planten:	- 2% inboet
Gras:	- maximale grashoogte 40-70 mm - maximaal 5 mm verschil - overbegroeiing 10-15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 0,5 m ²

Kwaliteitsniveau C

Het groen in kwaliteitsniveau C heeft een rommelige uitstraling. Er is namelijk redelijk veel zwerfvuil, blad of onkruid in het beplantingsvak aanwezig. De inboet van bomen verandert in dit niveau van 100% naar 80%. In de praktijk betekent dit dat er per locatie wordt gekeken of het van belang is om de boom terug te planten. Indien het niet van belang is wordt er besloten de boom niet terug te planten.

Algemeen

Vuil:	- meerdere stukken zwerfvuil in de beplanting
Blad:	- >20% blad in de beplanting
Alle beplanting:	- >40% onkruidbegroeiing in de beplantingen - onkruid maximaal 0,30 – 0,60 m hoog - maximaal overbegroeiing van 0,30 - 0,50 m
Bomen:	- inboet heesterbeplanting 1%
Gras:	- 80% inboet
mm	- maximale grashoogte 60-80 mm - maximaal 10 mm verschil - overbegroeiing >15 cm - herstel kale plekken vanaf groter dan 3 m ²

5. Onderzoeksmethode

Methode

Om verschillende kwaliteitsniveaus te kunnen bepalen, is er gekeken naar voorbeelden binnen de gemeente. Voorbeeldboeken geven een vijf tot zestal kwaliteitsniveaus aan. Voor de gemeente Spijkenisse is gekozen voor 3 kwaliteitsniveaus: Niveau A, B en C. Voor de verschillende onderdelen wat betreft beheermaatregelen is gekeken welk beeld er het beste past bij Niveau A en welk beheermaatregelen daar bij aansluiten. Op basis daarvan zijn de percentages en de frequenties tot stand gekomen.

Om het onderzoek te ondersteunen is eerst de aanleiding en het doel goed in beeld gebracht. Dit heeft er voor gezorgd dat er een goede hoofdvraag geformuleerd kon worden. De deelvragen zorgen er voor dat er antwoord op de hoofdvraag gegeven kan worden.

Fig. 5.1. Afbeelding Fokke en Sukke

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau 1e 3 jaar			Gem. kosten / beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604	604	300	502
Opgaande heesters	1471	1054	604	1043
Lage heesters	1600	1217	579	1132
Vaste planten	1391	1236	0	1313
Gras	689	437	152	426
Kruidenmengsel	485	470	422	459
Bomen in verharding	1117	1094	1079	1097
Bomen in open grond	1106	1066	1041	1071
Totale kosten (per 100m²)	1058	897	597	880

Fig. 6.1. Onderhoudskosten eerste drie jaar

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau per jaar			Gem. kosten/ beheercategorie (A: 33% B:33% C:33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	135	79	41	85
Opgaande heesters	502	259	120	294
Lage heesters	480	307	137	308
Vaste planten	420	329	-	375
Gras	229	111	47	129
Kruidenmengsel	131	126	110	122
Bomen in verharding	28	16	8	17
Bomen in open grond	15	1	1	6
Totale kosten (per 100m²)	1940	1228	464	1211

Fig. 6.2. Onderhoudskosten vanaf drie jaar

6. Resultaten van het onderzoek

In het onderzoek zijn de aanleg- en beheerkosten van verschillende beheercategorieën uitgezocht. Het gaat om de volgende beheercategorieën; bosplantsoen, opgaande heesters, lage heesters, vaste planten, gras, kruidenmengsel, bomen in verharding en bomen in open grond. Het complete overzicht (de werkpakketten) van welke handelingen gedaan moeten worden bij aanleg en beheer en hoe de beheerkosten zijn opgebouwd zijn in bijlagen 1 en 2 van het onderzoek te vinden.

Binnen kwaliteitsniveau A, B en C zijn de aanlegkosten hetzelfde, de kosten worden pas anders bij de beheersmaatregelen.

Hiernaast is een globaal overzicht van de beheerkosten weergegeven.

In tabel 6.1 zijn de beheerkosten voor de eerste drie jaar in beeld gebracht. Deze eerste drie jaren zijn er intensievere beheersmaatregelen nodig om de beplantingsvakken goed gesloten te krijgen. Na het derde jaar wordt het beheer minder intensief, doordat de beplantingsvakken gesloten zijn. In tabel 6.2 is te zien dat de beheerkosten per niveau aanzienlijk lager worden.

De kosten voor het beheer van kwaliteitsniveau A en B liggen de eerste drie jaar dicht bij elkaar. Kwaliteitsniveau C heeft veel lagere kosten voor de beheersmaatregelen in de eerste drie jaar. Uiteraard zijn deze verschillen ook goed zichtbaar in de beplantingsvakken, doordat er meer vuil en onkruid aanwezig is. Na het derde jaar ontstaan er drie duidelijk verschillende kwaliteitsniveaus, zowel in beeld als in kosten. Kwaliteitsniveau A is representatief, met een goed verzorgd beplantingsvak. Kwaliteitsniveau B is eenvoudig en functioneel, met een acceptabel verzorgd en groene beplanting. Kwaliteitsniveau C ziet er wat rommelig uit, waarbij er onkruid en kale plekken in het beplantingsvak aanwezig zijn.

In de groene openbare ruimte bestaan vele vormen van participatie. Bewoners kunnen deelnemen aan het maken van plannen of, aan het realiseren en het onderhouden van groen. Echter de standaard burger bestaat niet, sommige mensen staan te springen om een eigen bijdrage in de openbare ruimte te leveren. Anderen lijken niet of nauwelijks geïnteresseerd en zijn moeilijk in beweging te krijgen. Ook kan het zijn dat mensen verschillende kwaliteiten en voorkeuren hebben. Bureau Motivaction heeft onderzoek gedaan naar de diversiteit van burgers (burgerschapstijlen). Dit geeft inzicht in wat de groep burgers bezighoudt en motiveert. Welke behoeften hebben de burgers, hoe kunnen ze betrokken worden bij de publieke openbare ruimte en op welke manier kunnen ze het beste aangesproken worden. Er zijn vier verschillende burgerschapstijlen te onderscheiden.

- **Plichtsgetrouwen (ca. 16% van de bevolking)**

Deze burgers zijn relatief ouder, behoudender en sociaal minder geëmancipeerd. Hun idee van de buurt is vaak beperkt tot de naaste burens en buurtvoorzieningen. Zij zijn wel te betrekken bij hun buurt, bijvoorbeeld voor een schoonmaakactie. Plichtsgetrouwen hebben moeite met snelle maatschappelijke en technologische veranderingen. Benaderen via 'social media' is dus lastig.

- **Verantwoordelijken/ Actieven (ca. 28% van de bevolking)**

Deze groep burgers zijn sociaal geëmancipeerd, tolerant en hoogopgeleide burgers met bestuurlijke betrokkenheid. Ze zijn gericht op de buitenwereld, maar hebben ook aandacht voor hun eigen leefomgeving. Hun buurtbetrokkenheid heeft een nadruk op buurtpreventie, directe beïnvloeding van beleidsmakers, zelfbeheer van openbaar groen en een relatief hoog lidmaatschap van buurtverenigingen. Ze zijn via 'social media' goed bereikbaar. In deze groep ontbreken de groepen Nieuwe Nederlanders met Turkse, Marokkaanse, Surinaamse en Antilliaanse achtergrond.

- **Buitenstaanders (ca. 32% van de bevolking)**

Zij zijn de drukke anderhalfverdieners met een beperkt sociaal engagement en cultureel geslotenheid. Deze groep heeft weinig vertrouwen in de overheid en vindt het lastig om samen te leven met mensen met een andere levensstijl. Hun buurtbetrokkenheid uit zich in activiteiten op de basisschool, de speeltuin, een buurtbarbecue etcetera. Buitenstaanders zijn praktisch

ingesteld en gericht op genieten en gezelligheid.

- **Pragmatici (ca. 24% van de bevolking)**

Dit zijn vaak jonge ondernemende mensen met een breed netwerk maar wel met een lokaal gebonden werk. De buurt is belangrijk als plek voor sociale knooppunten: terrasjes, trapveldjes in het park, trimmen, fitnesscentra enzovoorts. Genieten is erg belangrijk. Hun buurtbetrokkenheid is veelal incidenteel, bijvoorbeeld als hun belangen in het geding zijn zoals bij een parkeerinspraak.

- **Dominante stijl per locatie**

Het is niet zo dat een burgerschapstijl toe te wijzen is aan een specifieke buurt, of andersom. Binnen een buurt kunnen totaal verschillende bewonersgroepen samenleven. Wel is het zo dat er vaak een dominerende groep in een gebied voorkomt. Er kan dan rekening gehouden worden met hun (algemene!) kenmerken als er een participatietraject opgestart wordt. Om een eerste beeld te krijgen van de locatie waar je participatie wilt gaan toepassen, kunnen gegevens geraadpleegd worden over bijvoorbeeld inkomen, leeftijd, culturele achtergrond en buurttevredenheid.

(bron: Participatie @ groene ruimte, 2012, Frans van den Goorbergh en Juul Scheffers, landwerk)

Burgerschapstijl koppelen aan kwaliteitsniveau

Indien de gemeente Spijkenisse een (deel van de) wijk gaat herinrichten, kan gekeken worden of er burgerschapstijlen in die wijk aanwezig zijn die betrokken kunnen worden bij het project (participatie). Tevens is het dan mogelijk om te kijken of de dominante burgerschapstijl(en) gekoppeld kan worden aan een kwaliteitsniveau A, B of C.

Plichtsgetrouwen zijn relatief ouder en veel bezig met hun directe leefomgeving. Van belang voor deze groep is dat het groen dus in de directe omgeving aanwezig is. Alleen dan zijn zij bereid te helpen met buurtacties. Verantwoordelijken/Actieven zijn sociaal geëmancipeerde, hoogopgeleide burgers. De betrokkenheid van deze burgers is groot. De straal waarin het groen in de woonbuurt van de Verantwoordelijken/Actieven voor mag komen kan dus aardig groot zijn. Om dat dit hoogopgeleide mensen zijn, zal er ook een kwalitatief hoge verwachting zijn van het groen. Het kwaliteitsniveau van het groen kan dus bij Niveau A zijn. Buitenstaanders zijn vooral praktisch ingericht en houden van gezelligheid en genieten. Deze groep is niet echt

7. Burgerstijlen

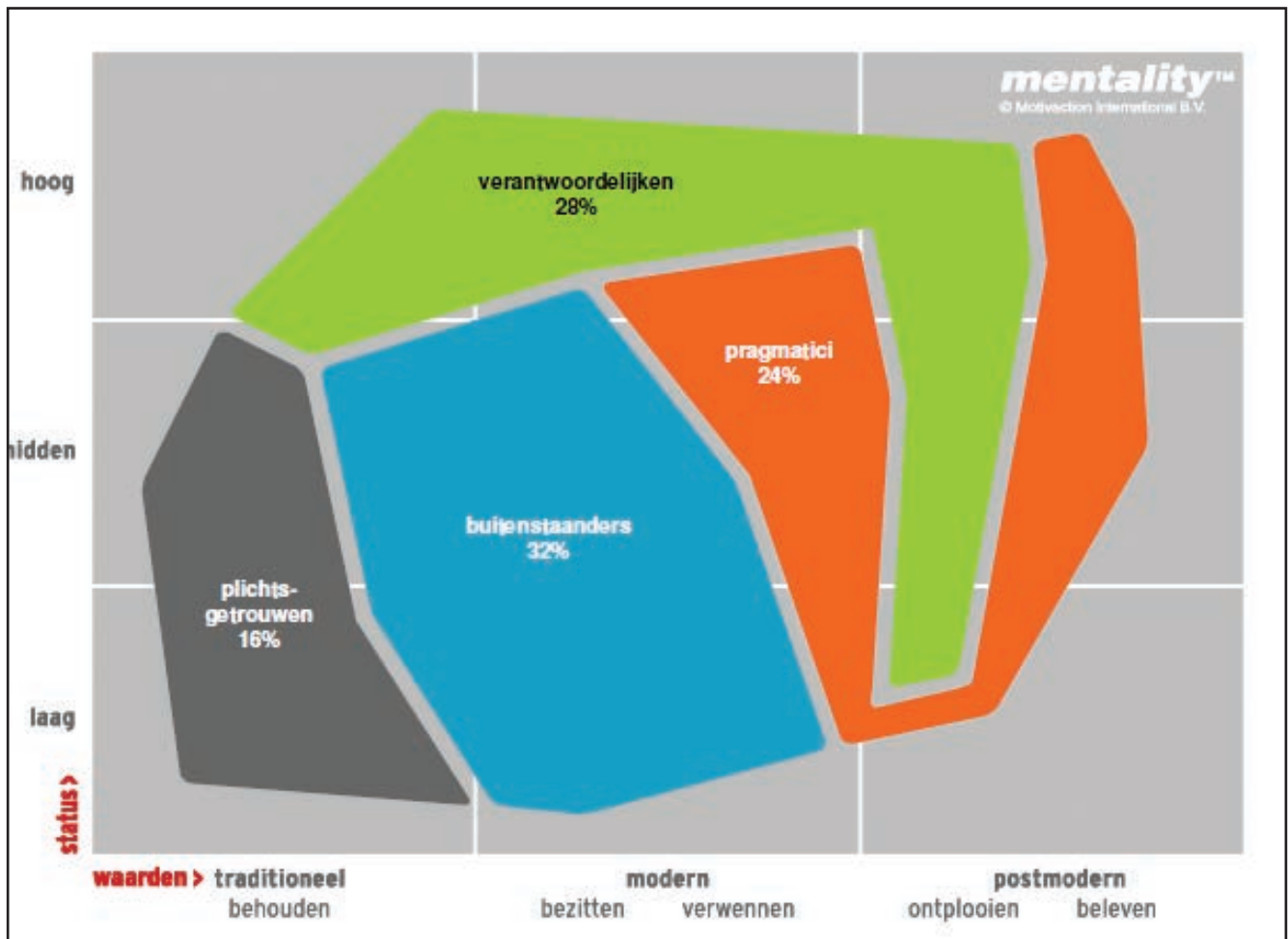

Fig. 7.1. Burgerschapstijlen in tabel

bezig met hun directe leefomgeving. Het kwaliteitsniveau voor deze groep zou C of B kunnen zijn. Niveau C vanwege het feit dat ze weinig tot geen interesse hebben voor de leefomgeving. Kwaliteitsniveau B vanwege het feit dat het wel genietters zijn en houden van gezelligheid. Pragmatici zijn jonge ondernemende mensen met een breed netwerk en lokaal gebonden werk. Voor deze groep geldt dat de buurt met sociale knooppunten belangrijk is, maar buurtbetrokkenheid is gering. Kwaliteitsniveau C kan dan ook goed bij deze groep aansluiten.

Als al deze verschillende burgerschapstijlen verdeeld zijn in de gemeente Spijkenisse, kan er best een gevarieerd beeld van het groen in de openbare ruimte ontstaan!

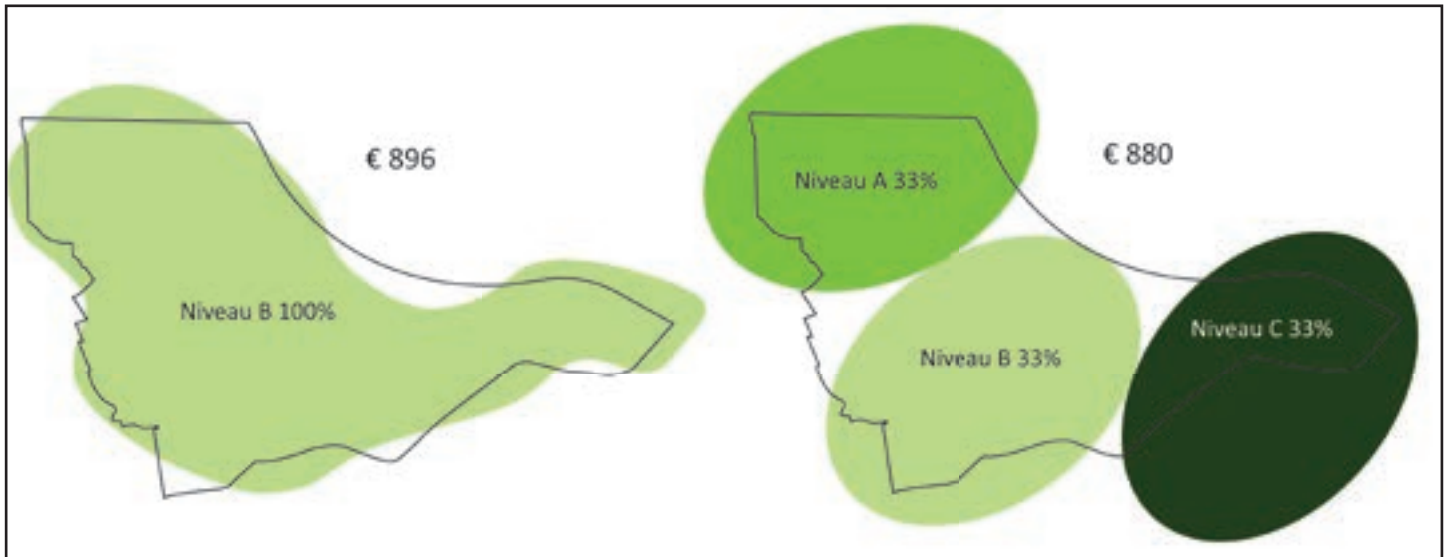

Fig. 8.1. Conclusiekaart

8. Conclusie

De totale kosten per onderhoudsniveau zijn hieronder per beheercategorie zichtbaar gemaakt in een tabel. Het financiële budget dat gemeente Spijkenisse beschikbaar heeft is niveau B, er wordt vanuit gegaan dat ook het beheerniveau nu B is in de gemeente. Aan de hand van dit tabel kan bekeken worden of er ruimte is binnen het huidige budget om verschillende kwaliteitsniveaus toe te kennen aan de openbare ruimte van de gemeente Spijkenisse.

Beheercategorie	Totale kosten (€) per onderhoudsniveau			Gem kosten/beheercategorie (A: 33% B: 33% C: 33%)
	Niveau A	Niveau B	Niveau C	
Bosplantsoen	604,00	604,00	300,00	502,00
Opgaande heesters	1471,00	1054,00	604,00	1043,00
Lage heesters	1600,00	1217,00	579,00	1132,00
Vaste planten	1391,00	1236,00	0,00	1313,00
Gras	689,00	437,00	152,00	426,00
Kruidenmengsel	485,00	469,00	422,00	459,00
Bomen in verharding	1117,00	1094,00	1079,00	1097,00
Bomen in open grond	1106,00	1066,00	1041,00	1071,00
Totale kosten (per 100m²)		896,00		880,00

De gemiddelde kosten voor de verschillende beheercategorieën op Niveau B bedraagt €896. Door te kijken naar de gemiddelde kosten per categorie, kan nagegaan worden of deze kosten hoger, gelijk of lager zijn dan de gemiddelde beheerkosten (Niveau B). De gemiddelde kosten per beheercategorie laten zien dat de kosten lager zijn dan Niveau B (€ 880,00). Dit betekent dat er marge is om een gebied naar een hoger onderhoudsniveau te tillen. Wat geconcludeerd kan worden is dat wanneer er meer C Niveau gebieden gecreëerd worden, er ruimte ontstaat om óf Niveau C naar een hoger beheerniveau te tillen óf het gebied van Niveau A te vergroten.

9. Aanbevelingen

Het is duidelijk geworden dat met het huidige beheerbudget meerdere kwaliteitsniveaus bereikt kunnen worden. Om het beeld helder en goed te krijgen is het belangrijk om nog een aantal onderwerpen uit zoeken. Het is dan ook aanbevolen onderstaande onderwerpen nog nader te onderzoeken.

- Welk(e) beheerniveau(s) is er nu in de gemeente Spijkenisse?
- Hoe is de huidige verdeling van de beheerniveaus?
- Welke burgerstijlen zijn er in de gemeente Spijkenisse en waar bevinden deze zich?
- Welke kwaliteitsniveaus kunnen gekoppeld worden aan de burgerstijlen?
- Op welke plekken binnen de gemeente kunnen diverse niveaus toegepast worden binnen het onderhoudsbudget?

Bovengenoemde onderzoeken geven een totaal beeld voor de toe te passen toekomstige beheerniveaus en bijbehorende (huidige!) beheerkosten voor de gemeente Spijkenisse.

10. Bronvermelding

Internet tekst

Burgerschapstijlen (30-05-2013)
<http://www.annekekrakers.nl/wp-content/uploads/2010/12/Burgerschapstijlen.pdf>

Internet afbeeldingen

Afbeelding 4.9
<http://www.drachtplanten.nl/PLD.Fotos/BijpIC/Chelidonium/Chelidonium.htm>
Afbeelding 4.10
<http://www.lageschaar.nl/nl/foto-album/1/fleur-robuste.html>
Prunus afbeelding blz. 10 en voorpagina
<http://www.sxc.hu/browse.phtml?f=search&txt=cherry+blossom&w=1&x=37&y=3>
Afbeelding 7.1
vanuitdevissenkom.blogspot.com

Literatuur:

Alterra, (2001). *Het Groene Boek Tijdnormen aanleg & onderhoud van natuur, groen en recreatieve voorzieningen ingedeeld volgens RAW-systematiek*, Wageningen
IPC groene ruimte Arnhem. (1997). *Tussen beplantingsplan en eindbeeld, het beheer van bosplantsoen*, Arnhem
Rob van der Ham (red.), (2010) *Groen goed - Handreiking kwaliteit openbaar groen*, Sdu Uitgevers Den Haag
Frans van den Goorbergh, Juul Scheffers, (2012). *Participatie@groeneruimte*, Landwerk Wageningen

Overige bronnen

Begeleiding Ingrid Blokland, ontwerper Openbare Ruimte
Begeleiding Hans Jacobse, docent hogeschool Van Hall Larenstein
Begeleiding Hans de Boer, beleidsmedewerker Beheer Openbare Ruimte

1. Werkpakketten beheercategorieën

Werkpakket A- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket B- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

Werkpakket C- niveau

- Bosplantsoen
- Heesters opgaand
- Heesters laag
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel
- Bomen in verharding
- Bomen in open grond

2. Beschrijving beheermaatregelen

- Bosplantsoen
- Bomen
- Vaste planten
- Gras
- Kruidenmengsel

Werkpakketten beheernivea A, beheerniveau B, beheerniveau C

Beschrijving beheermaatregelen

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

A

- **Schoffelen - uitmaaien**
1^e jaar schoffelen
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los geschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste drie jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
2^e jaar schoffelen
Hierbij wordt het te bewerken oppervlak per jaar met 20% verminderd. Dit is mogelijk omdat de beplanting zich steeds meer gaat sluiten, waardoor onkruidgroei wordt geremd.
3^e jaar uitmaaien
Uitgangspunt is dat de beplanting grotendeels heeft gesloten. Schoffelen kan worden ingeruild voor uitmaaien van de randrijen
- **Inboet**
De inboet van bosplantsoen gebeurt in beheerniveau A maximaal 3 jaar na aanleg en wordt gesteld op 3%, na 3 jaar is de beplanting gesloten en heeft inboeten niet veel zin meer.
- **Randensnoei vanaf 2^e jaar**
Vanaf het tweede jaar worden de randen eenmaal per jaar gesnoeid. Het snoeien is gericht op het verwijderen van overhangende takken.
- **Zwerfvuil**
1^e jaar
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar elke week volledig van het oppervlak verwijderd.
2^e jaar
Het zwerfvuil wordt het tweede jaar ieder week verwijderd, alleen wordt er een oppervlak verwijderd van 80%.
3^e jaar en volgende jaren
Het zwerfvuil wordt het derde jaar ieder week verwijderd, er wordt een oppervlak verwijderd van 60%.
- **Blad ruimen**
Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar op 60% van het oppervlak.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

B

- In beheerniveau B wordt er vanaf het tweede jaar uitgemaaid. Het bewerkingspercentage verandert van 80% naar 60%. Dit houdt in dat er meer onkruid te vinden is in dit beheerniveau.

- Vanaf het derde jaar gaat het bewerkingspercentage naar 40%. Een groot deel van het bosplantsoen zal dan al dichtgegroeid zijn. Op een aantal plekken zullen ongewenste kruiden groeien.
- Het zwerfvuil wordt in beheerniveau B vanaf het derde jaar om de week gedaan i.p.v. elke week in beheerniveau A,
- Het bewerkingspercentage voor het verwijderen van blad verandert in beheerniveau B van 60% naar 40%. Alleen de zichtranden zullen ontdaan worden van blad.

Beheermaatregelen voor bosplantsoen in beheerniveau

C

- In beheerniveau C wordt het bosplantsoen na aanleg niet meer geschoffeld, maar uitgemaaid. Dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Dit betekent dat een groot deel van het jaar er massaal onkruid in het bosplantsoen zal staan.
- Het tweede jaar gaat het bewerkingspercentage naar 60%, dit wordt eenmaal per jaar gedaan. Een deel van het bosplantsoen is dichtgegroeid. De open plekken in het beplantingsvak zullen veel onkruid bevatten.
- In het derde jaar wordt het bewerkingspercentage 40%. Het bosplantsoen zal bijna gesloten zijn op de open plekken zal redelijk veel onkruid te vinden zijn.
- Blad wordt in het eerste jaar voor 40% verwijderd. Dit zal voornamelijk gebeuren langs de randen van het beplantingsvak.
- Vanaf het tweede jaar wordt het blad voor 30% bewerkt. Nu wordt het blad niet meer afgevoerd maar het bosplantsoen ingeblazen.

Beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in opengrond beheerniveau A

Algemeen:

De beheermaatregelen voor bomen in verharding en bomen in open grond verschillen nauwelijks. Bij bomen in verharding is er sprake van een boomspiegel, die regelmatig wordt geschoffeld. Bij bomen in open grond kunnen boomspiegels voorkomen (in het grasoppervlak), maar is hier buiten beschouwing gelaten. De boom is opgenomen in het opstakel maaien (beheergroep gras).

- **Schoffelen**
Bomen in verharding hebben standaard een boomspiegel. Deze werkzaamheden worden gelijktijdig met het overige schoffelwerk uitgevoerd.
- **Algemene controle**
Jaarlijks worden de bomen gecontroleerd. De controle richt zich op het voorkomen van gebroken boompalen, lossen of knellende boombanden, ziekten, gebroken takken, te laagstandige takken, plakoksels, dubbele koppen en / of zuigers (= takken die te sterk groeien ten opzichte van de rest waardoor de overige takken belemmerd worden in hun ontwikkeling.)
- **Inboet**
De eerste jaren worden niet aangeslagen bomen ingeboet. Het inboeten gebeurt met nadruk bij bomen in verharding (beeld) en bomen in gras. Bomen in beplanting hebben vooral in de beginfase een dominerende rol terwijl in een later stadium inboet ook wel achterwege kan blijven.
- **Verwijderen opschot**
Met name jonge bomen vormen de eerste jaren uitlopers op de stam. Dit moet worden verwijderd. Ook kunnen er door het snoeien adventief knoppen tot ontwikkeling komen in de kroon. Dit wordt waterlot genoemd en moet ook worden verwijderd, om de kroonontwikkeling niet te belemmeren.
- **Begeleidingssnoei**
Onder begeleidingssnoei wordt verstaan d.m.v. snoei zorg te dragen dat de boom de gewenste habitus krijgt. Hierbij worden alle storende elementen verwijderd (zoals, takken die dwars door de kroon heen groeien, dubbele koppen) In

het A-niveau start dit werk al in het derde jaar.

- **Water geven**
Met name de eerste jaren is verdroging het grootste gevaar bij aangeplante bomen. De hoeveelheid water per keer en de frequentie van het water geven hangt af van de weersomstandigheden.
In het A-niveau wordt geen enkel risico genomen en worden de bomen hoogfrequent voorzien van een watergift. (8-6 x/jr)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 6x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het derde jaar en voor een derde van de bomen

In beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A en B, met dat verschil dat :

- Schoffelen wordt 4x per jaar gedaan
- Begeleidingssnoei vanaf het vijfde jaar en voor een vijfde van de bomen. Hierbij zullen bomen zich naar de omstandigheid zich ontwikkelen en de snoei richt zich op doorloophoogte en veiligheid.
- Controle werkzaamheden richten voornamelijk op veiligheid en ziekten.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau A

- **Schoffelen**
1^e en 2^e jaar
Schoffelen wordt gedaan om het onkruid tegen te gaan. Het onkruid wordt los gesschoffeld van de grond. Dit wordt de eerste en het tweede jaar zesmaal per jaar gedaan op het gehele oppervlak.
3^e jaar en volgende
Schoffelen wordt in het derde jaar zesmaal per jaar gedaan op 80% van het gehele oppervlak. Er wordt 80% geschoffeld omdat ervan uitgegaan wordt dat de beplanting voor een deel is dichtgegroeid.
- **Opbinden en knippen**
Vaste planten, die opgaand zijn, moeten vaak aangebonden worden. Dit betekent dat er tonkinstokken worden bijgezet om de bloeistengels te kunnen ondersteunen. Er zit veel massa blad bovenaan de steel. De tak is snel gegroeid dus deze biedt niet altijd voldoende steun om de massa te kunnen dragen.
Meeste vaste planten worden in het najaar getopt (gedeeltelijk afgeknipt) voor een netter beeld en in het voorjaar worden de afgestorven takken weg geknipt. Wanneer een vaste plant een herbloei moet krijgen dan zal deze na de bloei direct moeten worden afgeknipt om zaadvorming te voorkomen en wat de herbloei zal stimuleren.
- **Verzamelen en afvoeren vrijgekomen materiaal**
Het vrijgekomen materiaal wordt verzameld en afgevoerd.
- **Inboet**
De inboet van de vaste planten in beheerniveau A bestaat uit 2%.
- **Voorjaarsschoonmaak**
In het vroege voorjaar (februari-maart) worden de beplantingsvakken ontdaan van zwerfvuil, worden dode takken verwijderd en wordt het plantvak onkruidvrij gemaakt. In de eerste jaren kunnen eventueel ook nog planten worden ingeboet. Na het derde jaar zal inboeten niet meer nodig zijn en richt het voorjaarswerk zich voornamelijk op zwerfvuil verwijderen en het verwijderen van afgestorven plantendelen. Het bewerkingspercentage is gesteld op 60%.
- **zwerfvuil**

Al het voorkomende zwerfvuil wordt iedere week verwijderd uit het gehele werkveld. Dit geeft een opgeruimd beeld.

- **Bladruimen (blazen en afvoeren)**

Het blad wordt tweemaal per jaar verwijderd in het najaar, dit gebeurt over het gehele werkgebied. Er zal geen of nauwelijks blad in de border liggen.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau B

In beheerniveau gelden dezelfde maatregelen als in beheerniveau A. Er is een groot verschil met beheerniveau A en dat is het zwerfvuil verwijderen. Dit wordt in beheerniveau B na het tweede jaar maar voor 80% gedaan en om de week i.p.v. elke week. Er zal in dit beplantingsvak op enkele plekken kleine stukken zwerfvuil te vinden zijn.

Beheermaatregelen voor vaste planten beheerniveau C

Vaste planten komen niet in beheerniveau C voor.

Beheermaatregelen voor gras beheerniveau A

- Rollen voor 1^e maaibeurt
Vlak voor de 1^e maaibeurt wordt het ingezaaide gras gerold. Om te voorkomen dat de jonge plantjes losgetrokken worden tijdens het maaien. Het gekiemde gras heeft de grond namelijk los gemaakt. Ook wordt de draagkracht van de grond verbeterd.
- Maaien
Het gras wordt elke week gemaaid met een maaimachine. Het gras krijgt door het regelmatige maaien een strak uiterlijk en ook onkruiden hebben niet veel overlevingskans..
- Bijmaaien
Per 4 maaibeurten wordt er bijgemaaid. Hiermee wordt bedoelt rondom de obstakels en de kanten van het gras worden gemaaid. Dit om overgroei te verwijderen.
- Zwerfvuil opruimen
Het zwerfvuil wordt iedere week uit het gehele werkgebied verwijderd. Op deze manier is er geen/ nauwelijks zwerfvuil te vinden op het gras.
- Bladruimen
In de periode oktober tot/met december wordt het blad tweemaal verwijderd. Uitgangspunt is dat ca 70% van het gras oppervlak moet worden verwijderd. Een deel van het blad hoeft niet verwijderd te worden omdat aangenomen wordt dat dit wegwaait.
(De periode oktober t/m december wordt genomen, omdat eind oktober gemiddeld de populieren hun blad kwijt zijn, dan volgen de andere planten en in december is er vaak plataanblad en essenblad aanwezig)

In beheergroep B zijn de werkzaamheden gelijk aan die in beheergroep A, met dat verschil dat :

- De maaifrequentie verlaagd is naar eenmaal per 9 dagen
- De frequentie voor het bijmaaien verlaagd is naar driemaal per maaiseizoen
- Het zwerfvuil verwijderen na het eerste jaar om de week gebeurd voor 80%
- De het bewerkingspercentage verwijderen van blad maximaal 50% is, (dus 50% van het oppervlak wordt bewerkt.)

In de beheergroep C zijn de werkzaamheden gelijk aan die van beheergroep A en B, maar is de frequentie en het bewerkingspercentage sterk verlaagd

- De maaifrequentie is nu om de 14 dagen
- Het bijmaaien wordt tweemaal per seizoen gedaan
- Het zwerfvuil wordt een bewerkingsfactor van 60 % gegeven. Bij het verwijderen van zwerfvuil worden alleen de grotere elementen verwijderd.
- Blad wordt voor 30% verwijderd. Dat wil zeggen dat 60 % van het oppervlak ontdaan wordt van blad. In de praktijk komt dit neer op plekken met concentraties van afgevallen blad.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

A

- **Maaien**
Het kruidenmengsel wordt eenmaal in het jaar met een cyclomaaier gemaaid.
- **Oprapen en afvoeren**
Na een periode van drogen wordt het maaisel verzameld en afgevoerd.
Het drogen is noodzakelijk om het zaad goed te laten afrijpen zodat het uit de zaaddozen vrij komt. Afhankelijk van het weer wordt er gerekend met maximaal een dag of 14.
Opm:
Het is belangrijk naar het weer te kijken voordat er gemaaid gaat worden, op deze manier kan het gunstigste maaimoment worden gekozen.
Als het te vochtig is, dat gaan de zaaddozen smetten en dit is niet ten goede voor het zaad. Is het droogweer, dan is het vaak met een dagje liggen al droog.
Het maaisel wordt afgevoerd naar een centraalpunt waar het wordt verwerkt.
- **Selectief maaien**
De storende planten/ niet gewenste soorten worden verwijderd uit het kruidenmengsel vak. Deze soorten drukken anders door de snelle groei de gewenste soorten weg. Hun zaden kunnen het jaar erna ervoor zorgen dat de groei van de gewenste soorten wordt beperkt. Uiteindelijk ontstaat er dan een kruidenmengsel dat niet gewenst is.
Het gaat hier met name om plantensoorten als Ridderzurig, Brandnetel, Melde, en diverse grassen.
- **Zwerfvuil opruimen**
Het zwerfvuil wordt het eerste jaar ieder week van het gehele werkveld verwijderd. In het kruidenmengsel zal geen of nauwelijks zwerfvuil liggen.
- **Zwerfvuil opruimen (vanaf 2^e jaar)**
Het zwerfvuil wordt vanaf het tweede jaar om de week voor 80% van het gehele werkveld verwijderd. De grote en middel grote elementen zwerfvuil worden verwijderd. Dit houdt in dat er kleine elementen zwerfvuil in het kruidenmengsel achter zullen blijven.
- **Bladruimen**
Het blad wordt in het najaar tweemaal

verwijderd van het gehele werkveld. Er zal geen of nauwelijks blad in het kruidenmengsel liggen.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

B

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau B hetzelfde als in beheerniveau A. Alleen het blad wordt op een lagere bewerkingspercentage verwijderd niet de 100% als in beheerniveau A, maar voor 80%.

Beheermaatregelen voor kruidenmengsel beheerniveau

C

De beheermaatregelen zijn in beheerniveau C hetzelfde als in beheerniveau A en B, alleen het bladruimen wordt op een lagere bewerkingspercentage uitgevoerd, niet over 100% van beheerniveau A, maar voor 20% in beheerniveau C.

